

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,
ahova a lap szétküldésére vonat-
kozó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél íven.
Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.
Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,
ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
tések és hirdetési díjak küldendők. ::

Az eucharisztikus körmenet.

A középkori katolicizmus Bécsben nagy, hetekig tartó nemzetközi összejövetelt és tüntetést rendezett.

A világ minden részéből, hívő és hitetlen, résztvevő és látóivágyó, mintegy 200.000 ember gyűlt össze ez alkalomra (magyarok is mintegy 15–20.000-en voltak), melyen a pápának követe is részt vett.

Ott, ahol VII-ik Pius pápát magát sem akarták fogadni egykor, II. József idejében, mosi Van Rossum bíboros minden fogalmat felülhaladó fényvel és pompával ünnepelték.

Ezek mellett az ünnepségek mellett elhalványul a Vilmos császár fogadtatásának fénye, de elhalványul minden más pompa is, melyet világi uralkodók látogatása alkalmával kifejtteni szoktak.

Legfeljebb a bécsi kongresszus idején, a szent-szövetség aranynapjaiban látott ilyen nagy ünnepségeket a birodalmi város.

Olyan körmenetet pedig, amilyen ezeket az ünnepségeket zárta, amelyben nyolc tüzes mén húzta a pápai követ diadalszekerét, s melyben a két birodalom ura, a mi öreg királyunk és trónjának ismert vallásos buzgóságú örököse is jámboran assistáltak; akkor se, azóta se látott a bécsi Burg. Hosszú volna a bécsi katolikus nagygyűlés dolgait elbeszélni, annyival is inkább, mert az előadások és részletek még ma sem tekinthetők átal teljesen.

De nem is lehet célunk a részletekbe belemenni, mert úgy vagyunk meggyőződve, hogy a rendes conventionalis keretek között alapjában minden egyház, vallás, foglalkozás vagy osztály magánügye, hogy hol, miként gyűlésezik és hogyan tárgyalja a maga sajátlagos dolgait. Azután annak is csak örülnünk lehet, ha a világ minden részéből összejönnek és megismerkednek egymással a becsületes emberek s tapasztalják,

hogy a más nemzethez, fajhoz, államhoz tartozók se emberevők.

Jól tetik azért a mi katolikus vallású magyar testvéreink is, hogy erre a világalkalomra elmentek és a mi külön államiságunk kiüntetése mellett (ámbar messziről úgy látszik, hogy még a tiroliakat is elébük tetik), nekünk, sokfelől támadoit szegény nemzetnek, vallásuk révén jóakaró barátokat szereztek.

Megértjük és semmi szavunk nincs ellene, hogy a katolikusok világkongresszusán a magyar katolikusok, a mieink is megjelennek és vallásos ügyeikről, amennyiben az minden katolikus embert érdekel, nemzetközileg együtt tanácskoztak. (Legfeljebb azt kérjük viszont, hogy minket is megértsenek, ha néha-napján a más országbeli protestánsokkal együtt gyűlésezünk.)

Még azt is megértjük, ha ez alkalmat arra is felhasználták a rendezők, hogy a Franciaországban, Portugáliában a veszélyesebb helyzetben levő testvérek mellett tüntessenek (ez azonban nem sikerült) és az Ausztriában magában is évről-évre erősödő Los von Rom mozgalmat ellensúlyozni törekedjenek.

Legfeljebb az ellen a tapintatlan mód ellen van kifogásunk, ahogy ez utóbbi kérdést a bíboros érintette. Ez az osztrák protestánsok megfenyegetése volt és ehez szerintünk nem volt joga az elvégre is idegen állambeli Van Rossumnak.

Amennyiben pedig ezzel a szerepléssel a Habsburgok családi érdekét akarta szolgálni, az egyház universalis jellege és egyetemes érdeke ellen cselekedett.

De legyen ez a kath. egyház belügye és a Van Rossum dolga. Azon törekvést azonban, hogy a különböző vallásos összejöveteleken ne lelkeket emeljünk, hanem lelkeket félemlítsünk, magának az egyháznak és a vallásnak jól feljogott érdekében is — nyíltan helytelenítjük.

És helytelenítjük és aggályosnak tartjuk azon módját is, amellyel az osztrák állam ezen a kongresszuson részt vett.

A mai modern állam nem lehet többé szorosabban felekezeti jellegű állam. Neki minden egyháznak egyenlő mértékkel kell mérni, ezt kívánja az állam érdeke. A bécsi nemzetközi vallási felvonuláson azonban az állam olyan tevékeny részt vett, hogy ez a részvétel már valóságos tüntetés számba ment és úgy a más vallásúak, mint az állam érdekeit védő minden állampolgár ellenszenvét felkelte.

Erre nem lehet szüksége még a katolikus egyháznak sem, sehol, még az osztrák katolicizmusnak és Ausztriában sem, ahol pedig most az internacionális nagy kath. gyűlésen az állam minisztere mint miniszter, katonája mint katoná, uralkodója mint uralkodó szerepelt s ahol a katonaság is egyenesen a felekezeti ünnep céljaira használatos.

De hát ez legyen az osztrák katolikusok és a katolikus Ausztria baja.

Ami azonban már minket is illet, az a jelenség, hogy aminé látszik és mondják, ez a nagy összejövétel a középkori keresztyén közársaság, a kath. középkor restaurálása és a más vallásúak megfenyegetése és félemlítése is akart lenni.

Ez a jelleg nagyon összefügg az eucharisztia dogmája fogalmazásával és annak egyéb körülményeivel.

Ez a jelleg, mely a tüntetések folyamán többször manifesztálódott a bécsi kath. nagygyűlésen, az, mi bennünk, magyarokban is a legnagyobb nyugtalanságot keltheti. Hát újra középkorról, a császár és pápa fensősége alatti birodalomról ábrándoznak a fanatikus lelkek és ebbe a kétféjű birodalomba minket is be akarnának olvasztani?

Ezért már csakugyan kár lett volna a mi derék kath. magyar testvéreinknek Bécsbe menni.

Röviden összegezzük az elmondottakat.

Természetesnek találjuk, hogy a katolikus egyház nemzetközi nagygyűléseken foglalkozik a maga bajaival, dolgaival. Ugyanezt a jogot kérjük a magunk számára is.

Helytelenítjük, hogy az egyház az államok ügyeibe szóljon és az államok érdekét veszélyeztesse.

Helytelenítjük, hogy az egyházak felett álló állam valamelyik felekezeti javára beavatkozzék.

Tiltakozunk és ellene állunk minden olyan törekvésnek, mely a középkori kath. imperium

eszméjét akarná itt feltámasztani. Tiltakozunk és ellene állunk annyival is inkább, mert bizony számíthatunk kath. magyar testvéreink támogatására is.

Dr. Ferenczy Gyula.

A keresztyénség előállása.

Rektori székfoglaló, tartotta 1912 szeptember 9-én a debreceni főiskolában **Dr. Lencz Géza.**

(Folytatás.)

II.

Ami első sorban is az istenfogalmat illeti, babyloni befolyásról csak a zsidóság útján lehetne szó, így annak fejtegetése nem ide tartozik. Közlebbi érintkezésbe lépett azonban a keresztyénséget megelőző kor a parszizmussal. Ámde a jónak és gonosz-
nak a természetével való összekeverése elül mégis Jézus felfogásától. Keresztyéni alapon jóról és gonoszról, mint külön, önálló principiumról szó sem lehet, bármennyire fölényben legyen is egyik a másik felett. Jézus istenhite az ó-testamentomi vallás ethikai monotheizmusán alapszik. Azonban ő Istent nem a későbbi zsidóságtranszendentálisizmusának szemüvegén tekintette, hanem ahhoz a prófétai kegyességhez csatlakozik, mely Istennel előszekítettést keresett, anélkül, hogy myszticizmusba süllyedt volna. A liberális theológia Krisztus legfőbb lényéről való fogadalmában találja azt az eredeti magot, mely a keresztyénséget minden más vallástól megkülönbözteti. S valóban a jézusi naiv hit megragadó erővel is bír. Az élet minden viszonyai között rendületlen bizalom abban a legmagasabb lényben, ki egyfelől feltétlen ura, királya mindeneknek, igazságban ítélt jót és gonoszt, mialatt a zsidó szentség fogalma meglehetősen háttérbe szorul s a lévitai kultusz tisztaság közönyössé válik; másfelől Isten a mennyei Atya, mely kifejezés képezi aztán mintegy minden többi nézeteknek a központját. Istent, mint Atyát kell minékünk megismernünk és pedig a fogalom oly széles vonatkozásában, amennyire eladdig sem Izraelben, sem másutt példa nem volt. Kilép ez a fogalom a nemzeti korlátok közül s universalis jelentőséget nyer. Isten mennyei Atyja minden népeknek (Mk. 12., 29. kv.; Mt. 8., 11. kv.). De még itt sem állhatunk meg. Jézus istenhite nem egy a szoicizmusával a tagadhatatlan érintkezési pontok dacára. A szoicizmusban a mennyei Atya kifejezés természeti összefüggést, mintegy önkéntelen, esetleges, — mondjuk — természeti viszonyt fejez ki; Jézusnál pedig személyi viszony alapján Isten mennyei Atyja az emberiségnek, ki az ő napját felhossa mind a jókra, mind gonoszokra s esőt ad mind az igazaknak, mind a hamisaknak földjére. (Mt. 5., 45.) Amott az erkölcsi jó az, mely jellemzésül szolgál, emitt a bűnöshöz is lehajló szeretet; amott emberi bölcsesség, vélekedés, emitt belső tapasztalat, élet. Épp így túl kell mennünk Isten erkölcsi lényének felfogásában a zsidóságon is. Jehova a szigorú igazság mértéke szerint jár el s tesz különbséget az emberek között, Krisztusnál nincs különbség ember és ember között; alázat mindenki

nek Istennel szemben a kötelessége, ki viszont minden megtérő bűnösnek bűnbocsánatot s teljesen egyenlő elbánást ígér. Vagyis a keresztyénségben a megfizetés fogalma nem emberi mérték szerint döntendő el, Isten szeretetétől van az függővé téve.

A keresztyén isteneszme eme minden mástól különböző voltának aztán az mítsem árt, hogy az angyalokról s gonosz szellemekről való, népies-vallásos előterjesztés megmaradt, legyen bár az régi, polydamonisztikus hit maradványa, vagy babyloni, avagy persa befolyás. Ezek a lények egyfelől az isteni mindenhatósággal szemben szóba sem jöhetnek, másfelől még a gonosznál is pusztá eltévelyedésről, megromlásról s nem principialis különbségről van szó.

Tulajdonképpen minden ember sorsa, rendeltetése az Istennel való, élő viszonyban léte lenne. A keresztyénségben nincsen moral Isten nélkül s ez különbözteti azt meg az oly sokszor analogiául felhozott cynikus-stoikus tanoktól, Jeneca, Epiktet filozófiájától. Utóbbiban szintén meg van a megtérés fogalma, de annak pusztán erkölcsi jellege tűnik elő, a keresztyénségben a megtérés Istenhez fordulással egyenlő; a stoikus önmagáért tesz jól s büszke reá bensőleg, ha elrejtí is, mint Krisztus parancsolja, a világ elől; a keresztyén a jótéteményekkel Istent szolgálja; a stoikusnál az erkölcsi jó a legfőbb kötelesség, a keresztyénnél a bűnösökhöz is lehajló szeretet, mint ahogy azt a különböző istenfogalom hozza magával. Érintkezés csak külső kifejezésekben van. Hasonlót mondhatunk az egyiptomi, vagy babyloni kiemelt morálról, a későbbi zsidó bölcsesség irodalom egyenesen ez utóbbi, hasonló irodalmi művekkel szemben fejlődött ki. Az Idvezítő meg ismét ellentétbe jutott a zsidó legalizmussal, törvényességgel és itt lépett túl ismét kora gondolkozásán. Ő eltörölte a törvényből mindazt, ami mellékes, nemzeti vonás volt benne, ellenben kiemelte az általános emberit. Irgalmasságával a samaritanus felette áll a lévítának, a papnak; alázatával a publikánus a farizeusnak. Az érzület, a szív előtte a fő, az egyes, bűnös cselekményeket pedig nem kutatja s innen a szegények, az elnyomottak iránt való előzékenysége, viszont a farizeusokkal és írástudókkal való összekerülése. A ceremóniák rabjainak senki sem volt nagyobb ellensége, mint ő, vallási törvények mögötté állanak az erkölcsieknek. Mindenek felett pedig egy nagy parancsolat van: a szeretet. A keresztyénség nem egyéb, mint a törvénynek a szeretet parancsára visszavitele s ez képezi annak eredetiségét.

Hogy azonban Jézus „az egész zsidó eszmény, alkotmány és egyház ellen ostromot hirdetett volna”, nem állítható. Ellenkezőleg még a ceremóniális törvényeket is elfogadta legalább maga bizonyos fokig s épp így volt a theokratikus intézményekkel, bárha, mint mondtuk, azok megdőlése elveiből önként folyt.

A keresztyénség Istennel való életközösség utolsó analizésében nem egyéb tehát, mint a szeretet gyakorlása s ennek megfelelőleg Isten országa a szeretet országa. Volt-e ehhez az Isten országához valami hasonlóról a népeknek fogalmuk, nagyon bajos eldönteni, mert az aranykor visszatérésének mondája, vagy a paradicsomnak és őskornak megújulása az indo-isáni vallásban valami egészen más. Krsiztus

előtt kétségtelenül csak a zsidó előkép lebegett. Csakhogy mennyire átalakult: transzcendentális jellegét elveszítette s lett belőle földi ország; a zsidó nemzetiségi korlátokon túlemelkedett s universalis jellegét öltött; a földi királyság helyére egy szellemi közösség várása lépett. Az ezen országról szóló példázatokban kettős jó ígértelik tagjainak, ú. m. a bűnbocsánat és örökélet. Mindkettő az Istennel való viszonybalépés kifejezésére szolgál s így mindkettő első sorban a földi életre vonatkozik, mert az Isten országának itt a földön kell megvalósulnia. Az Isten országa közöttetek vagyon (Lk. 17., 20. kv.). Egy földi eszmény megvalósítása az, mely a tagokra vár: Krisztusnak, a mesternek követése alázatban, szeretetben és pedig, ha kell, a lemondásnak olyan fokáig, hogy még a vérségi kötelékek is megszakadjanak. Hogy aztán egy vallásilag zátonyra jutott s a misztériumok titokzatosságába belefutott korban mily hatással lehetett az erkölcsileg szent, igaz Istent megtalálni s a társadalmi élet ezer vérző, sajtó sebetől szabadultan, Istennel életközösségben a minden korlátokat ledöntő, örök szeretet szolgálatába állani, ezt már csak a keresztyénség előállításának világra szóló mozgalmá képes illusztrálni. Töröljétek el a régi, romlott világot minden bűnével együtt, mert egy új világnak kell elkövetkeznie, amelyet a lélek óhajt, amely után a szív esengve vágyakozik, hol emberi nyomor, baj végét ér, hol nem lesz különbség ember és ember között. Újra és újra felhangzik a megzavart, a kétségekkel küzdő emberi lélek előtt amaz ország egyetlen, nagy törvénye: ti egy Atyának gyermekei, testvérek vagytok, szeressétek egymást, mint testvérek.

Nem Pál tette a keresztyénséget világvallássá, hanem úgy indult az már meg. Hogy a lelki megújulás képe népies elemekkel vegyült s különösen eszkatologikus képzetekkel állott egybefüggésben, ismét tagadhatatlan. A materialis vágyak kielégítését maga Idvezítőnk kizárta s valahányszor a tanítványok szóba hozták, ismét és ismét visszautasította. Különösen a persa analogiáknak megfelelő, eszkatologikus képeket azonban maga is használt, amelyeket természetesen amaz Isten országa teljes megvalósulása idejére tart fenn a hit magának.

III.

Csak röviden szólok a keresztyénség alapítójáról, aki nélkül, mint láttuk, nemesak hogy megmagyarázni nem lehet a keresztyénség előállítását, hanem aki nélkül egyáltalán fent sem állhat az. Minden vallásoktól különböző, egészen elütő jelleggel éppen az kölcsönöz neki, hogy mialatt másutt az alapítók, a munka végzése után visszavonulnak, a keresztyénség az ő Megváltója személyiségének igaz voltával áll, avagy esik.

Amennyiben és ahol egy jövődő, boldog ország felállításáról van szó, az kezdettől fogva összekötte-lik egy eljövődő, messiási király várásával. Hogy a zsidó messiási képzetek a Gresmann által feltüntetett fejlődésmenetet követték-e, nem ide tartozik eldönteni. Ujabbán Lietzmann jenai professzor próbált a babyloni Assurbanipal korából (668—626. Kr. e.), sőt Egyiptomban kezdettől fogva egy világ-megváltót utánakutatni, mely hit végső leszűrődé-

sét Vergilius negyedik eklogájában találja meg. Hogy azonban ezzel a nagy, hatalmas királynak feltüntetett világmegváltóval a keresztfán elvérzett, zsidó ácsmester azonos volna, az aligha valószínű. Mi ellenkezőleg egy más összefüggést ismerünk, ahol az a fejlődésszerűség nyomról-nyomra látszik, úgy, hogy idegen eszmény behatolásának hely sem marad s ez az egységes üdvtörténet. Jézus úgy lép fel, mint az ó-szöveiségi prófécia megvalósulása, az isteni üdvakarát megvalósulásának utolsó, bezáró láncszeme, aki mellett tehát egy egész történelem tesz bizonyosságot. Egy sehol másutt nem található esettel állunk itt szemben: mondhattak hősookról, vallásalapítóról bármily nagyot, ezt a közvetlen történeti folytonosságot, ahol tehát események láncolatosságot, összekapcsolódásáról van szó, utána kutatni sehol nem lehet.

Mikor azonban a folytonosságot hangsúlyozzuk, ugyanakkor arról az ellentétéről sem szabad megfeledkeznünk, mely a Jézus és a korabeli zsidók messiási képzele között fennállott. Ez volt oka, hogy ő a Messiás elnevezést soha magára nem alkalmazta, bárha elfogadta is. Az a fogalom, melyet ezzel kortársai összekötöttek, ránézve nemzeti korlátot jelentett. Ő pedig nem akart nemzeti király, sőt még a későbbi, transzcendens világúr sem lenni, hanem hivatását gyógyításban, tanításban s amit még a próféták sem tulajdonítottak a Messiásnak, a bűnök megbocsátásában, szóval vallásos motívumokban találta: nem is másokhoz jött, csak a betegekhez és bűnösökhöz, ezeket kereste fel s innen szociális reformátori szerepe, a tömegek felé fordulása. Ezekből kifolyólag aztán a Dávidtól leszármazásnak reá nézve könnyen érthetőleg semmi jelentősége nincs. Leginkább persze az Isten fia elnevezést támadták meg, annak mythologikus eredetét vitatták. Hogy az evangéliumok mai alakja ilyen vonásokat tüntet fel, tagadni nem lehet. Azonban, minél lényegesebb különbség, itt is figyelembe veendő, hogy pogány mythologiái alapon történt inkarnációknál egyes hősi tettek végrehajtásáról van szó, mialatt az evangélisták az istenség örökre érvényes önkinyilatkoztatását látták Krisztusban: amott az ember megistenítése, itt az istenség önmegalázása a vezérlő motívum. Fődolog azonban e kérdésnél Jézus vallásos öntudata és itt csakugyan azt látjuk, hogy különbséget tesz az ő Atyja és a mi Atyánk, az ő Istenhez való viszonya és a mi Istenhez való viszonyunk között; vagyis, hogy lényegi egységben tudta magát az Atyával. Földi megaláztatását és isteni dicsőségre emeltetését szépen fejezi ki az emberfia kedvenc önjelzése, az emberfiának szenvedni, meghalni és feltámadni kell, hogy mint megdicsőült Idvezítő jelenjék majd meg az égnek felhőin ítéletet tartani.

A keresztyénség alapítójának személyisége teljes igazolást nyer aztán életében. Jézus életét úgy megkonstruálni, mint újabban Clemen akarja, t. i., hogy kiválasztandók abból az ó-testamentomi prófécia betelérésére vonatkozó helyek és a csodaesemények elbeszélése, nemcsak önkény volna, hanem lehetetlen is. De nyíltan mondjuk, nem is szükséges. A történelmi Jézus összeolvad itt a hit Krisztusával s a határokat tisztázni sohasem lesz lehető, a keresztyénség előállása mindenestre ilyen egyénre vihető vissza, ilyet kell számításba venni. Ugy, hogy itt nem

későbbi mythológiákról van szó, mint pl. a buddhizmusnál, hanem közvetlen hatásról. Csodás hatása övéire különben erkölcsi fenségéből is következik. Jézus élete minden vallásalapítótól különbözőleg tökéletes példakép, tanítása és élete teljesen fedik egymást. Egy igazi csoda áll benne előttünk, kit pszichológiai úton megfejteni sohasem lesz lehető. Egyetlen magyarázat Istennel való, megbonthatatlan élő viszonya, összefüggése. Azonban, ha csak tanainak hasonlíthatatlan borzalmát s előkép gyanánt szolgáló személyiségét mutatnánk fel a keresztyénség győzelmeinek alapjául, ha Wernlével benne csak a közvetlétől látnánk, ellentétbe jutnánk az evangéliumi előadással. A keresztyénség nemcsak utat akar mutatni, amit a többi vallásalapítók is megtettek, hanem egyúttal az idvességet magát adni is akarja. Előbbi esetben pusztán relatíve lenne tökéletesebb a többi vallásoknál, utóbbi esetben pedig egyedül álló volna minden időkre biztosítva van. Krisztus nemcsak kijelentője vallásának, hanem saját szavai szerint, váltásdíjjul is adta magát övéért s elrendelte, hogy haláláról ilyen értelemben emlékezzenek meg mindenkoron. Ezért, hogy istentiszteletben részesítették már az első keresztyének s a halálában és feltámadásában vetett hit volt a kegyes lelkek vígasza immár két ezred óta.

Újabban világfelfogás kérdésévé akarják a Krisztus váltásában való hitet, vagy annak mellőzését lenni. A modern gondolkozással nem egyezik meg, mondják, a vallásos élet ilyen Christorencikus előterjesztése, amely a történelem egy pontjában egyesít múltat és jövőt. A kérdés filozófiai cáfolata nem ide tartozik most, azonban ki kell jelentenünk, hogy a modern világkép az előbbi vallásos hitre semmi nemű zavaró hatással nincs, amely hitnek történeti létezését és befolyását a keresztyénség előállításánál éppen bebizonyítani akartuk. Tröltsch Ernő heidelbergi theol. tanár ama legújabb indítványára tehát (aarani előadása 1911.), hogy elégedjünk meg a Jézus életébe és kijelentésébe vetett hit igazságának elfogadásával, természetesen itt is csak egy fejlődésre képes magról lehetvén szó, s tekintsünk el Krisztus váltásának a keresztyénségre gyakorolt folytonos hatásáról, szerintünk ezek szerint nem fogadható el. Jézus személyisége és váltása együtt adják a keresztyénség előállításának megfejtését s szolgálnak minden időkre annak egyedül álló volta s más kijelentésektől elütő eredetisége bizonyosságul.

* * *

Székfoglaló értekezésem célja volt megmutatni, hogy a tudományok változó folyamán hogyan tartja felszínén magát s hogyan bizonyul igaznak az ősi hit. Lehet, hogy új ruhát kell felöltöztetnie, fegyverzetet változtatnia, a fundamentum marad a régi, az a hit, melynek ez a több százados főiskola is előállítását köszöni. Mi a tudományok feltétlen szabadságát érinteni sem akarjuk, mikor egyszersmind eme főiskolát hitünk mindenkori sziklavarának akarjuk megtartani. Ezt most hangsúlyozom, mikor úgylehet, a közel jövő nagy változások elé állít bennünket. Itt koncentrálnak majd a tudományok minden forrásai, de a mindenfelől áradó világosság hitünk igazságát csak annál nagyobb fényben fogja eldönteni. A tisztántúli egyházkerület főiskolája hitéleti vonat-

kozásban marad a régi, hiszen e kerület több száz gyülekezetének élő hitéből nőtt ki, saját gyökereit metszené el, életforrásaitól szakadna el, ha ezt nem tenné. — Most, midőn az isk. év elején üdvözetemet s jókívánataimat tolmácsolni szerencsém van, kívánom, hogy főiskolánk hitéleti hatása még inkább fokozódjék a jövőben.

Válasz

Sipos Imre csepei ref. lelkésznek

a „Debreceni Protestáns Lap“ folyó évi 28. számában megjelent „A közös keresztyénség gyakorlatban“ című levelére.

Tiszteletes Uram! Fent idézett levelében elsírta panaszát, s a XX. századba be nem illő vallási sérelemről zokog, s tiszteletes uram keserveit visszhangozta több fővárosi és vidéki lap, mintha Isten tudja minő sérelem esett volna meg rajta.

Ha csak a száraz tényt regisztrálja, legyen meggyőződve, nem is reflektáltam volna soraira, legfeljebb üzenetet küldöttem volna önnek, ha magától nem jutott eszébe: nem vagyunk abban a viszonyban, hogy ön engem kérdőre vonhatott volna, aminő írja.

De tiszteletes uram, ön nem volt abban a szerencsés helyzetben, hogy igazat írhatott volna. Ön elferdít és valótlan dolgokat állít. Ezt szó nélkül még sem hagyom.

Ön megvádolja a nevetlenfalusi plébánost. Kötelesség mulasztásról vádolja meg őt, midőn azt írja, hogy folyó évi június 25-én Fogarassy Zsigmondhoz hívták s kérték, hogy térítse át a haldokló apát pápistának s ő ezen kérés teljesítését megtagadta. Ezen állítása nem felel meg a valóságnak.

A nevetlenfalusi plébános hivatása oly magas fokon áll, hogy ösméri kötelességeit. Ime, ideiktatom nyilatkozatát: „Nyilatkozat. Alantírott kijelentem, hogy Sipos Imre csepei református lelkésznek a debreceni Protestáns Lap folyó évi 28. számában közölt s reám vonatkozó azon állítása, miszerint engem a haldokló Fogarassy Zsigmond beteg ágyához hívtak, s kérték volna, hogy térítsem át a haldokló apát pápistának, s én ezen kérés teljesítését megtagadtam volna, nem felel meg a valóságnak. Kijelentem továbbá azt is, hogy ha engem hívatnak át, az adott körülmények között ugyanazon eljárást követem, mint Könes kökényesdi plébános. Nevetlenfalui, 1912 augusztus 2. Reiter Endre s. k., nevetlenfalusi rk. lelkész“.

Tehát mi is történt Csepében?!

Igenis, lóhátas egyént küldött át hozzám, mint a családnak évtizedek óta meghitt barátjához a családnak feje, Fogarassy Miklós úr, a református egyén. Tudja mi van hozzám intézett levelében? Ön tudhatja, ha akarja, hisz önnek megmutattam. De talán elfeledte már. Engedje meg, hogy még egyszer sezébe juttassam. A levél így szól: „Kedves Laci bátyám! Magam, mint kálvinista ember, de jó gyermek, egy bizalmas kéréssel fordulok Hozzád. Ösmered édes atyámnak vonzódását a ti vallásotokhoz; itteni működésed alatt elég tanújelét adta ennek. Elöttem pedig

a fia előtt föltárta Budapesten való tartózkodásunk idején (a szanatóriumban), hogy ő a kath. egyházba akar áttérni. Beteg atyámat ezen szándékában én akadályoztam meg. Miután az orvosok minden reményről lemondottak, hazahoztuk őt a szanatóriumból. Atyám jelenleg önkívületi állapotba esett, látom közel van a vég. Lelkiismeretem megmozdult, s gyötör, hogy haldokló apámnak utolsó kívánsága teljesítését megakadályoztam.

Bármennyire nehezemre esik is, mint jó gyermek kötelességemnek tartom atyám ezen kívánságát Elötted, kit családunk oly őszinte ragaszkodással tisztel és szeret — föltárni, kérve téged, hogy jöjj át hozzánk és édes atyámat vedd föl a róm. kath. egyház kebelébe. Kérésem megisméllése mellett maradok, Csepe, 1912 jún. 24-én, igaz barátod Fogarassy Miklós s. k.

Tiszteletes Uram! Én ösmertem Fogarassy Zsigmond érzelmi világát. Ő nejének még vőlegény korában megígérte, hogy áttér a kath. vallásra, s ezen szándékát életében sok tanú előtt hangoztatta. Tudomása volt erről önnek is, amit később be is igazolok. Neje menyasszony korában tért át, s az egyik tanúja vőlegénye volt.

Életében a kath. templomba járt, s ajátatoskodott mint egy jó kath. egyén. Föltámadási és úrnapi körmenetek alkalmával a legméltóságosabb Oltáriszentség fölött fia és barátjaival együtt a baldachinumot vitte. Nagy ünnepeink alkalmával nála időző vendégeit az ünnepség fényének emelése kedvéért sokszor öthat négyes fogaton a kath. templomba hozta. Áldozott a feketeadói kath. templomra, a nevetlenfalusi kath. templomban pedig sok költséggel egy díszes föltárt emeltetett, melynek fölszentelésére fényes templomi ünnepséget rendezett. Az oltárt a szalmári megyés püspök úr szentelte föl.

Fogarassy Zsigmond az önök istentiszteletére úgyebár körülbelül tizennégy év óta nem járt. Önök részére ily áldozatok talán soha sem hozott. Beláthatja, hogy tetteiből ítélve, őt kath. egyénnek kellett tartani. Hány éve lakik Ön Csepében? Úgy tudom, soha sem tett látogatást az ön szerint hírhű Fogarassy Zsigmondnál. Miért? Talán azért, mert ön is inkább kath. mint református egyénnek tartotta őt. Lássá! én, midőn Nevetlenfaluba kerültem, más faluból, a református Fogarassy Zsigmondnál tettem meg látogatásomat, mert hiába volt református, oly egyénnek tartottam őt, kinél látogatást kell tennem.

Önnek előttem hangoztatott azon állítása, hogy Fogarassy Zsigmond baráti szimpátiából járt a kath. templomba, s áldozott kath. egyházi célokra: ez, kedves tiszteletes uram, a kath. papságnak nem bűne. Ugyancsak előttem hangoztatott azon panasz, hogy a református lelkészek iránti ellenszenvé miatt hanyagolta el az önök istentiszteleteit s nem áldozott református egyházi célokra: ezen körülmény önöknek nem erényük. Fogarassy Zsigmond különben oly erős kath. érzelmű egyén volt, aki évek óta skapulárét és szent ereklyét hordott magánál, asztalán pedig szentelt víz állott. Kérdezze meg a család tagjait.

Tiszteletes uram! Ne gondolja, hogy mi „vakbuzgó pápista papok“ előzetes indok nélkül odaállunk minden református egyén halottas ágyához és a haldoklókat „minden“ tiltakozásuk ellenére „pápis-tává tesszük“.

Higye el, nem így áll a dolog. Szentségeink kiszolgáltatásában a legnagyobb komolyságot, körültekintést és áhítatot gyakoroljuk. Szentségeinket méltatlanokra, s oly egyénekre, kik „tillakozó mozdulatot tesznek” azok kiszolgáltatása ellen, még ha kath. nevezetűek is: nem pazaroljuk. Úgy sem adja azoknak a jó Isten a hozzá ígért kegyelmet.

Azért igen téves azon állítása, hogy „Fogarassy Zsigmond összeszedve minden erejét, kezével tillakozó mozdulatot tett és eltaszította magától a plébánost”. Komoly férfiúhoz illő ilyen beszéd? Ön előzőleg azt írja: Fogarassy Zsigmond agonizált, lehát hogyan taszíthat el magától valakit öntudatosan egy eszméletlen kívül levő egyén? Talán ön önmagát cáfolja meg! Különben is ki mondotta ezt önnek? Tudja, abban a beteg szobában Fogarassy Zsigmondné és négy gyermekén kívül más tanú nem volt jelen. Az áhítatnak oly bensősége nyilatkozott meg a haldokló apának még a református lia részéről is, hogy szinte éreztük a jó Isten jelenlétét és szinte láttuk a megtérő részére az égből hozott megbocsátó kegyelmet. S ha e szent pillanatokban ön jelen van, talán még ön is megtért volna.

S ön ezt a legszentebb jelenetet profanizálja?! Azt pedig mindenestre értésére adom, hogy Fogarassy Zsigmond, ha engem fölismer, „nem eltaszít magától”, hanem magához ölel.

Legyen meggyőződve arról, nekem fáj a legjobban, hogy akkor érkeztem, midőn beteg barátom már föl nem ösmerhetett, midőn már személyesen nem nyilváníthatta előttem, hogy a kath. vallásra akar áttérni. S ha ez már nem történhetett meg, s amint mondja „mégis elvégeztem a különböző ceremóniákat a haldoklón s áttértnék nyilvánítottam az aktus végeztével”, tettem azt az előadottak alapján azért, mert tudtam, hogy Fogarassy Zsigmond lélekben már régóta kath. volt, mert nekem számos tanúm van arra, hogy nála meg volt az áttérési szándék, amiről önnek is tudomása volt, s mert a református Fogarassy Miklós úr a „ceremónia” megkezdése előtt édes anyja és leánytestvérei jelenlétében megismételte előttem levelében közölt azon nyilatkozatát, hogy haldokló atyját, míg eszméleténél volt, különböző elodázásokkal ő akadályozta meg áttérési szándékában. Beigazoltnak láttam azon tényt, hogy haldokló barátom már csakugyan régóta kath. egyén, s „megbecsülte őseinek ezeréves hitét, melyet a hálátlan unokák körülbelül háromszáz évvel ezelőtt elhagytak”.

Mit mondjak önnek azon kifejezésére, hogy én önt megakarlam vesztegetni? Mit gondol, miért volt volna erre szükségem?! Mit akartunk mi eltitkolni? Mint írja „amit már úgy is sokan tudnak?” Hiszen amit sokan tudnak, önnek ninesen módjában titokban tartani, s mi nem is óhajtottuk az ön titoktartását. A megtörténeteket mi nem eltitkolni, de mindenkinek hirdetni akartuk. Ön a tanúm, önnek is én hoztam tudomására.

Kedves tiszteletes uram! Nagyon sajnálom, hogy önnel szemben tanúsított legnemesebb szándékomat így leronítja. Ezt már még sem gondoltam volna, s legyünk őszinték, kissé talán háládatlanság is az ön részéről. Emlékezzék csak vissza! Midőn föltartam ön előtt a tényállást, amit eltitkolni nem akartam, kérdést intézett ön hozzám a temetés iránt. Mit mond-

tam én önnek? A temetés ügye kizárólagosan a család dolga, sem én, sem ön nem vagyunk illetékesek a beavatkozásra. De én úgy tudom, hogy kath. szer-tartás szerint fogják az elhaltat temettetni. Említést tett ön bizonyos egyházi kötelezettségek iránt. S én mit mondtam önnek? Tiszteletes uram, én meg-értem önt. Nehogy azt gondolja ön, hogy a pápista papok nemcsak híveitől, hanem stóladijától is meg-akarják önt fosztani, én garantálom az ön részére a családtól elveszendő stóladija fejében egyszáz korona tiszteletdíjat. Ez a megvesztegetési szándék? Én azt hittem, hogy a leggavallérosabb eljárást tanúsítom önnel szemben. Ha azonban az ígért tiszteletdíjat még meg nem kapta volna, mert cikkéből úgy olvas-tam, hogy azt visszautasította, s mert megajánlásomat megvesztegetési szándéknak minősíti utólagosan: úgy-e bár ön is úgy gondolja, hogy garantálási obligám alól föl vagyok mentve?

Válaszoljak önnek azon állítására, hogy én „a református Fogarassy ösök csontjait beszenteltem, koporsójukra pedig kereszt van szegezve”. Ön, tiszte-letes uram, e kifejezésében sem mondott igazat. Ön talán vén asszonyok pletykája után indult el, s ilyesmit minden alap nélkül csak úgy odadobni, hogy az ön kifejezésével éljek: csakugyan nem illik be a XX. század keretébe. Ön Csepében lakik s mégsem vett magának annyi fáradságot, hogy helyesen informáltatta volna magát a Csepében történt dolgok felől. Én magam elmondottam önnek őszintén a meg-történeteket, de ezt már csakugyan nem hallotta tőlem. Nem tartott ön attól, hogy cikke valamikor kezeimhez jut és valótlán állításait nyilvánosan leszek kénytelen önt meghazudtolni.

Tudatom különben önrel, hogy a „különböző ceremóniák elvégzése után” az a „lelkiismeretlen plébános” kimondhatatlan boldog és nyugodt lelki-ismerettel távozott haldokló barátja beteg ágyától, mint aki papi és baráti kötelességének eleget tett, s annak a „vakbuzgó pápista papnak” — nem félünk mi az önök gúnyoros kifejezéseitől — kimondhatatlan boldog érzés élt lelkében, hogy egy megtérőt meg-menthetett az örök élet számára.

Ennél boldogítóbb érzést tudja mikor éreztem? Amidőn szinte halálos ágyon fekvő, de még eszméletén levő református édes atyámat láttam áttérni a kath. vallásra. Akkor én még egy éves káplán voltam, s felzúdult ellenem a pokol és ezer ördöge. Még református esperesi gorombáskodásban is részesültem, — tudja — akár csak mostan. S mi volt válaszom a sok fenyegetésre? Amit önnek is mondtam, midőn ön is feljelentést emlegetett: fütyülök reá! S ezt megmondhatja azoknak is, kik önt meghurcoltatá-somra szánt cikke megírására beloválták.

Fent hivatolt lapjukban egy előkelő kollegája — Szaboleska Mihály — tudja, mit ír? „Egyenest az én Krisztusom félre érthetetlen parancsolata és lelkem utasítása szerint cselekedtem. Ezeknél ma-gasabb fórumot eddig én ilyen ügyben nem ösmerek”. Fogadja ön e szavakat tőlem is válaszul.

Én különben már adtam önnek egy igen csattanós választ, amidőn Fogarassy Miklós úr már két ízben bejelentette önrel, hogy a kath. vallásra tér át. Vagyis önnek a híthú református Fogarassy családból már ninesen egy híve sem. Lássá, ezt eredményezte

az önök tapintatlan eljárása. Részemről: hála Istennek!

S ha tiszteletes uram oly nagyon szereti a nyilvánosságot és a sajtóbeli „meghurcolást”, mint ön mondotta, engedje meg, hogy idemellékeljem Fogarassy Miklós úr levelét, mellyel nálam is bejelenti áttérését. „Kedves Laci bátyám! Föltartam előtted, hogy édes atyámat a kath. vallásra leendő áttérési szándékában elodázásokkal megakadályoztam, míg eszméleténél volt.

Miután arról győződtem meg, hogy az igazság nem létezhetik azon vallásban, melynek papjai nem tisztelve egy családnak mély gyászát, nemhogy enyhülést iparkodnának nyújtani a család tagoknak, hanem újabb fájó sebeket fakasztanak: örvendetes tudomásodra hozom, hogy magam is követve elhalt édes atyám szándékát, s megbecsülve őseimnek ezeréves és a hálátlan unokák által körülbelül háromszáz esztendővel ezelőtt elhagyott hitét, azon vallásban keresek menedéket, mely az igazságot hirdeti. Sipos Imre csepei református lelkésznel bejelentettem, hogy a református egyházból a róm. kath. egyház kebelébe térek át. Örömmel jelentem továbbá, hogy eme példámat ez idő szerint kivülem még négy református egyén követi és követni fogja még több, dokumentálva a református híveknek megbotránkozását Sipos Imre csepei református lelkésznek családi gyászunkkal szemben tanúsított eljárása miatt. Szívbelül ölel igaz barátod, Csepe, 1912 aug. 12. Fogarassy Miklós s. k.”

Ha a nagy nyilvánosságot úgy kedveli, engedje meg, hogymég egy nyilatkozatot mellékeljek. „Nyilatkozat. Alantírottak, mint Csepe község körjegyzője és községi bírása, — volt református kurátor — kijelentjük, hogy néhai Fogarassy Zsigmond úr előttünk több ízben hangsúlyozta, hogy a református vallásról a róm. kath. vallásra fog áttérni és néhai Fogarassy Zsigmond úr ezen áttérési szándékáról Sipos Imre csepei református lelkésznek tudomása volt. Ugyancsak alulírott Bérczi József csepei körjegyző igazolom, hogy főtiszteletű Köncs László kökényesdi plébános úr jelenlétemben egyszáz koronát a család részéről elveszendő stóla fejében ajánlott fel Sipos Imre csepei református lelkésznek, nem pedig megvesztegetési szándékból. Csepe, 1912 augusztus 15-én. Bérczi József s. k. csepei körjegyző, Erdei István s. k. bíró”. (P. H.)

Tiszteletes uram! Isten önnel! Csepét azonban nem téveszttem el szemeim elől és lelkipásztori gondoskodásom ki fog terjedni az új megtért és még megtérendő hívekre s örömet adok reá alkalmat, hogy ön ezért engem „a sajtóban nyilvánosan meghurcolhasson”. Ha pedig jelen soraim s komoly bizonyítékaim önnek fájdalmat okoztak volna, még azt az örömet is megszerezhetem magának, hogy „meghurcoltatásomra” szánt levelére a jövőben nem is válaszolok.

Kökényesd, 1912 augusztus 25-én

Köncs László.

*

Tisztelt Plébános úr! Ha kötelességet az igazsággal szemben nem éreznénk, úgy akkor abban a kellemes helyzetben volnánk, hogy válaszára figyelmet sem vetve, önnek örömet szerezzek. A gőgös, önhitt modorú választ, — mely cseppet sem imponál, — a

kellő értékére leszállítva, a nyilvánosság előtt fogom megvilágosítani, mely úgy önnek, mint a családnak fáj!

A nevetlenfalui plébános, az ön kedves kollegája, sokkal helyesebben tette volna, ha nyilatkozatában egyszerűen letagadta volna — szívességből, — hogy valaha járt Csepében. Akkor még világosabb lenne, hogy az ön és a család kedvéért mennyire megszállta a tagadás szelleme!

Nagyon bölcsen teszi, plébános úr, hogy nyilvánosságra hozza a Fogarassy Miklós levelét, melyet az ön szelleme inspirált. Most legalább elolvastam, akkor úgy sem olvastam. Emlékezzünk csak, nem azt mondtam önnek, hogy bármi is van abban a levélben, az ön eljárását nem menti az. Mivel is próbál ön védekezni, azzal, hogy Fogarassy Zsigmond lélekben pápista volt. Óh, dehogya is! A jó fiúval hiába akarja azt bizonyítani. Nekem olyan tanúim vannak, akik nincsenek önnel baráti viszonyban, s a tiszta valóságot mutatják. Jegyzőkönyveinkben a betűk mutatják, hogy Fogarassy Zsigmond református egyházunknak 1875-től 1903 március 29-ig főgondnoka volt. Tehát 28 évig! Szintén írott valóság, hogy ezen tisztét hűségesen betöltötte. Hogy az ön rábeszélésére egyszer vitte a baldachinumot, az még nem bizonyosság arra, hogy kath. volt. Talán káprázott az ön szeme, mikor öt-hat négyes fogatot látott egy helyett. Hogy a kath. vallású vendégeket, felesége kedvéért elvitte a kath. templomba, az csak udvariassági tény. Áldozott a kath. templomokra? Ezt meg épen önnek kell legjobban tudnia, hogy felesége tette, nem pedig ő. Igen, az utóbbi években nem járt isteniszteletünkre, azért, mert képviselő lett, ki is mentette magát azzal, hogy nincs ideje rá, mert még a mi isteniszteletünket is hosszúnak tartotta. Arra nézve, hogy én miért nem látogattam meg a Fogarassy-családot, téved plébános úr. Fogarassy Zsigmond, mióta én Csepében lakom, alig volt idehaza, ha itthon volt, akkor csak a vigalom járta. Arról pedig biztos adataim vannak, hogy ilyenkor papnak nem volt jó ott megjelenni. Legfeljebb önnek és a csepei körjegyzőnek. Hogy miért, azt hiszem, nem óhajtja, hogy nyilvánosságra hozzam!

A nagyon sokszor hangoztatott jó fiú, aki állítólag külföldi egyetemeken szerzett magának megtisztult világnézetet, igen csodálatos szerepet játszik itt az ön akarata folytán. Az állítólag kath. hitre hajló apát meggátolja szándékában; a halál kapujában azonban katholizáltatja. Ő maga, kinek saját szavai szerint sem az egyik, sem másik vallás nem kell, az apjával szemben erős református s mégis annak halála után egyet gondol s katholizál? Ugyan, Köncs úr, hogy magyarázza ezt? A jó fiú atyjának nem szegül ellene, akaróját nem halogatja, csak az engedetlen. Ugy-e, hogy beismeri ön is, hogy halálát részesített kath. szertartásban. Ha olyan kath. érzelmű volt Fogarassy, miért csak a halálos ágyon kellett őt beszélni, amikor már nem szólt önhöz! csak eltaszította. Ugy-e annak is meg volt az oka, hogy este kellett végezni a térítési aktust? Ejnye, plébános úr, hát ön csak néha érzi az Isten jelenlétét. Annyit csak tud, hogy Isten mindenütt jelenvaló. Megbocsátó kegyelmét pedig közli mindenkivel, még önnel is, aki csak néha érzi, hogy van Isten. Ugyan, plébános úr, miért nem hívott el arra a szent pilla-

natra, melyet én profanizálok. Engem is megtérített volna? hova és hogyan? Hiszen ön élő embert nem tud idvezítő vallásának fogni, csak haldoklókat! Nekem nincs szükségem az ön térítésére, mert én a bibliát s abban Jézust követem. Az ön barátságáért és pénzéért én hitemet meg nem tagadom, mint ahogy ön megtapodta református hitét, azért, hogy jobb helyzetbe kerüljön.

Azt válaszolja ön, hogy hirdetni akarták mindenkinek a Fogarassy katholizálását s mégis 25-étől csak 29-én tudtuk meg a faluban a valóságot, addig csak titkolóztak. Én is csak úgy tudtam meg, hogy önt egy levelemmel felszólítottam nyilatkozattételre. Nem akart megvesztegetni? Miért küldte hát ki a jegyzőt a jegyzői irodából, hogy még az se legyen jelen a beszélgetésünkénél. Ott csak ketten voltunk, ön és én. Vagy talán letagadja, azt ugyan már látom válaszából, hogy kerített egy tanút, akit épen ön küldött ki. Vádol, hogy nem vettem magamnak fáradságot arra, hogy tájékozódjam. A helyszíntre nem mehettem, mert előre megüzente Fogarassy Miklós, hogy oda ne merjek menni, mert bajom lesz. De látta más, hogy kereszt volt a koporsón, most már nincs, azt is tudom. Könnyű azt levenni és feltenni, úgy-e? De Fogarassy Zsigmondot úgy-e bár nehéz nyugóhelyére juttatni az ön komédiája miatt. Önnek tudnia kell, miért van a virágház egyrésze még most is bedeszkázva.

Dehogy is füttyöl, plebános úr. Vagy tud, akkor csak mulasson! Még kántálni is fog ön. Vajjon kik a gorombák, nem épen önök a farizeusok. Engem senki sem lovalt bele az ön meghurcoltatásába, csak az igaz ügy védelme és saját lelkiismeretem. Tehát ha valakit mégis gondolna, akkor mondja meg neki szemébe s nem általam. Különben akit sejt, fél ön attól. Vajjon őszintén vette át a Szaboleska szavait, plebános úr, milyen szép, hogy tőle még egy pápista pap is tanul, és elismeri írásban, hogy előkelő pap. Eddig ezt önök nem tették!

A Fogarassy Miklós kilépésére fentebb elmondtam nézetem. Vele itt már nem foglalkozom. Csak annyit jegyzek meg, hogy az a négy egyén erősebb kálvinista, semhogy kilépjen egyházunkból, pedig egynek már házat is ígérték holta napjáig lakóhelyül. Ugye bár, Fogarassy úr, ha együtt kártyáznánk, mulatnánk és vadásznánk, nem volna ellenem kifogása, de ezt nem éri meg soha.

A legutolsó nyilatkozat közzétételével mit akar igazolni, Könes úr, hiszen az teljesen alaptalan. A körjegyző úrral majd másutt végzek, ahol eszébe fog jutni, hogy nem jó akármit igazolni, akárki kedvéért. Azt a szegény paraszt embert, a bírót, csak sajnálom, hiszen ma előttem s feleségem előtt, de mások előtt is beismerte, hogy ő vele egy este aláírták a közölt nyilatkozatot, de nem a Fogarassy Zsigmond nevével, hanem a Miklóséval. Szóval itt is kisült a turpisság. A jegyző uram, úgy látszik, feledékenységben szenved, hát már nem emlékszik arra, hogy irodájából a plebános úr kiküldte önt. Vagy talán hallgatózott? Az pedig, higgye el, nem vált előnyére, mert nem jól hallott!

Nem akartam ilyen hosszas lenni, de rákényszerített ön, kedves plebános úr, ki nagy boldogságában annyi sok mindent összeírt. Ha nem válaszol levelemre, nyugodjék babérain. Nem háborgatom.

Azt, hogy Csepét nem téveszti szem elől s hogy papi gondoskodása ki fog ide terjedni, talán nem is nekem üzeni, hanem annak vagy azoknak, akiknek kedvéért idejár. Mert látja, plebános úr, azt is tudom, hogy miért jár Csepébe oly nagy előszeretettel, holott itt semmi keresni valója nincs... mert Csepe nem is filiája önnek, hanem a nevetlenfalui plebánosé.

Csepe, 1912 szeptember 12-én.

Siposs Imre,
ref. lelkész.

A felsőszabolesi egyházmegyei lelkészegyesület gyűlése.

A felsőszabolesi egyházmegyei lelkészegyesületnek legutóbbi gyűlése arról nevezetes, hogy a sok gyakorlati, egyházunk mindennapi életébe vágó tárgy miatt, tudományos, elméleti dolgokkal nem tudott egyáltalán foglalkozni. Nem hibájául rovom fel ezt, csak úgy melleleg jegyzem meg. „Inter arma silent musae”, mondja a latin s még az elnöki megnyitó is fegyverekről beszélt, régi, rozsdamarta, bár nemes acélból készült fegyverekről; de amelyek a mai modern időkben nem teszik meg azt a szolgálatot, mint régen: s a hitnek új, fényes fegyvereiről, melyeknek forgatásában példányképünk nekünk a mi kiváló püspökünk, ki ezeket tud ezekkel a fegyverekkel lélekben a Megváltó lábaihoz vezetni s a szeretetben egyesíteni.

Ilyenféléket beszélt nekünk szeptember 12-én Kisvárdán a mi elnökünk, Vas Mihály esperes, miután elénekeltük a 146. dicséret első versét s együtt imádkoztunk hittel és lelki alázatossággal Kolos Barna ajaki lelkészársunkkal. A rossz, esős időjárás s az elmaradt mezei munkák miatt nem volt oly népes gyűlésünk, mint máskor szokott, de több felénél azért jelen volt a tagoknak.

A gyűlés kezdetén az oly fényesen sikerült Kálvineumi-ünnepélyünknek emlékei tartották fogva a lelkeket. Ennek voltak szentelve az elnöki megnyitó első sorai is. Ezért a megnyitó beszédért egy kis dicséretet megérdemelne a mi elnökünk, de hát „a jó bornak nem kell cégér”. Olvassa el, aki nem hallotta a Lelkészegyesület múlt vasárnapi számában. Ugyancsak Kálvineumi-ünnepélyünkről emlékezett meg Osváth Pál, dögei lelkész, egyesületi pénztárnok is. Ő csak számokkal beszélt, mégis hatást ért el. Az augusztus 25-iki Kálvineumi-ünnepély tiszta jövedelme, a templomi perselypénzen kívül, 2103 korona 59 fillér. Hát még az erkölcsi siker? Az talán még több. Fel is kéri egyesületünk egyházmegyéinket, mert hiszen az ünnepélyt az utóbbi rendezte, hogy külön-külön köszönő levelekben fejzze ki háláját és elismerését mindazoknak, kiknek oroszlánrészők volt a fényes siker elérésében.

Következett azután a pályázatokról való jelentés. Itt csak annyit mondok, hogy Kun Szabó Gyula berkeszi papé a páлма, azt elhallgatom, hogy ő volt az egyedüli pályázó s hogy a fiatal papok ezért az elnöktől egy kis megrovásban részesültek, úgy azonban, hogy az öregebbek is érthettek belőle.

Ugyancsak Kun Szabó Gyula ismertette az új népiskolai szervezetet és szolgálati pragmatikát. Itt

már belemelegedtünk a tárgyba. Van ebben a pragmatikában egy pár §, aminek életbeléptetése, végrehajtása igen nagy körültekintést igényel. Ilyen a 12. és 13. Hiszen helyes, nagyon helyes az az iskolai alap, meg az az árva-segélypénztár, de nem volna-e sokkal helyesebb, ha ezek helyett az egyházfentartási- és szegény-alap gyarapítását szorgalmazná a kerület. Hiszen az iskola a legszorosabb egységet képezi az egyházzal s az egyházfentartási alap, ha annyira nő, fedezheti az iskola terheit is, a szegény-alap elláthatja tankönyvvvel és ruhával a szegény gyermekeket is s a sok alap között nem forgácsolódna el a megtakarított anyagi erő és ami nem utolsó szempont, az egyházfentartási- és szegény-alaphoz a netalán bekövetkező államosítás esetén az államnak semmi köze sem lenne. Ebben az irányban meg is keresi az egyesületi gyűlés egyházmegyénket, hogy ez meg a kerület ajtaján kopogtasson. Épp ilyen nehézségekbe ütközik a 148. és 149. / végrehajtása is. E felett ugyan könnyen térhetünk napirendre a 149. §. első soraira támaszkodva, pedig ezzel a két §-al meg lesz egy kis baj. Hiszen jelen egyházmegyei szabályrendeletünk s a fenti két §. értelmében egyházmegyénkben egy-egy tanítónak 4—5 gyűlés költségei fejében legkevesebb 50—60 koronát kell évenként kifizetni s erre a célra az adócsökkentési segély megállapításakor csak 8—10 korona vétetett fel. De meg az ilyen tételek a presbiteriumok előtt sem valami népszerűek. Ezt tehát rendezni kell valahogyan.

Ormós István ismertette a társ egyházmegyék közérdekű határozatait. Igazán tanúságos dolgokról tett említést s belénk szuggerálta azt a meggyőződést, hogy nem elég csak a saját portánkon seperni, jó átnézni a szomszéd portákra is. Mi magunkban sokszor korholjuk a mi kiváló esperesünket, hogy nyugalmunkat folyton valami új dologgal zavarja meg s azt hisszük, hogy nálunk annyira rendben van minden, hogy követendő példák vagyunk; pedig, ha egyben-másban így van is, nincs mindenben így. Tudnak egyet-mást a szomszédok is, amit jó lesz tőlük átvenni. Így például másutt a tanügyi bizottság tart gyűlést, nálunk nem, pedig ennek sok jó oldala van. Másutt minden egyháznak kell küldeni világi képviselőt az egyházmegyei gyűlésekre, nálunk nem, pedig ez a szokás is olyan fa, amely jó gyümölcsöt terem. Ebben a két dologban meg is keressük egyházmegyénket.

A kongrua és egyéb segélypénzek kezelésével nincs megelégedve Kolos Barna ajaki lelkész, de még a gyűlés többi tagjai sem. Nem helyeselhető, hogy egy későn beérkező, vagy postán elkallódott nyugta miatt egy egyházmegyének lelkészei és egyházai hónapok múltával kapják meg segélyeiket. Jobb volna a segélypénzeket egyházmegyénként beküldeni az egyházmegyei pénztárakhoz s innen küldeni a beérkező nyugták szerint tovább.

A következő két javaslat: Ormós Istváné a szegény-alap, Vas Mihály esperes, egyesületi elnöke az egyházfentartási alap létesítése tárgyában arról beszél, hogy sok, igen fontos törvényünk nincs még minden egyházban végrehajtva. Ez utóbbi javaslat igen szépen meg van indokolva is. Azt hiszem, pár év múlva nem lesz olyan egyház Felsőszabolcsban,

melynek egyházfentartási és szegény-alapja ne legyen.

A belmissziói kurzusra 5 lelkésznek ad 30—30 K segélyt egyesületünk. Végül még azt említem meg, hogy a szokásos 2 drb könyv most is kisorsoltatott s hogy a mi kedves egyházmegyei gondnokunk, Jármay Miklós, most is velünk tanácskozott 9 órától d. u. 2 óráig s ezzel be is fejezem tudósításomat.

Sarkadi Nagy Antal,
e. m. lel. egyes. jegyző.

Berettyószéplak ünnepe.

Gyönyörű ünnepély folyt le e hó 8-án Berettyószéplakon. Takács József református lelkész a király az egyházi előhaladás és a népnevelés terén kifejtett hosszas és eredményekben gazdag működéséért a koronás arany érdemkeresztel tüntette ki, melynek ünnepélyes átadása alkalmával az agg lelképásztor iránti szeretet maradandó emlékeket hagyó tettekben nyilvánult meg minden oldalról.

Az ünnepély a templomban kezdődött, hol Végh József, az Érmellék nem régen választott agilis esperese prédikált (I. Thess. V. 12. alapján) s gondolatokban gazdag beszédével mély hatást gyakorolt a templomot színlőtől megtöltő hívek lelkeire. E beszéd alatt előbb könyvtől csillogott minden szem, azután minden arc lángalobbant a lelkesedés szent ihletétől!

Istentisztelet végeztével az egész nép megvárat a templomból kijövő esperest, kit a segédlelkész üdvözlő szavai után lelkes ünneplésben részesített.

Innen a nép a község háza előtt felállított diszkapuhoz vonult, hogy az ünnepségre érkező főispán fogadtatásán jelen lehessen. Dr. Miskolczi Ferenc főispán, dr. Markovits Manó főszolgabíró társaságában 12 órakor érkezett meg, kísérve a dr. Steinhaus József széplaki körorvos vezetésével a határig elibe ment lovas-bandériumtól.

A diszkapunál impozáns tömeg élén a református segédlelkész fogadta az illusztris vendégeket rövid, lelkes beszéddel, mire a főispán megleghangon válaszolt s meg-megújuló éljenzés között köszönte meg a nem várt fogadtatást.

Az ünnepség hivatalos része következett ezután. A községi képviselőtestület rendkívüli diszközgyűlést tartott, melyre külön küldöttség hívta meg a főispánt és az ünnepelt lelképásztort. A diszközgyűlés keretében a főispán lelkes szavakkal esztelte Takács Józsefnek, a csendben munkálkodó s csak a népe javáért élő, igazi magyar lelkésznek kiváló érdemeit, melyek a királyi kitüntetésre méltóvá tették. Elragadó volt a főispán beszéde, különösen ott, hol a csendben, meg nem fizetve, gyakran nyomorral küzdve s mégis önzetlenül munkálkodó magyar református lelkészekről beszélt s ezek mintaképeül tüntette fel Takács Józsefet, a derék széplaki nép közbebecsülésében álló, rajongásig szeretett agg lelképásztort. Könnyezett e beszéden mindenki s köny csillogott a főispán szemében is. Nem a főispán beszélt itt, hanem az egyházat forrón szerető, annak lelkészeit nagyabecsülő s azoknak gyakran siralmas helyzetén megindult emberi szív!

(Adjon Isten nekünk ilyen főispánokat!)

Az agg lelkipásztor meghatoltan, de szinte ifjúi lekesedéstől csengő, gyönyörű hangon előadott s az ő lőrölmetszett magyarságával tündöklő beszédben köszönte meg a kilüntetést s a főispán lelkes szavait. Ezután a főispáni titkár feltűzte az érdemkeresztet, mire a nép percekig éljenezte a közszerepben álló lelkipásztort.

Az ünnepség a lelkészlakon folyt tovább. Küldött-ségek jöttek: legelől a széplaki hölgyek Szőllőssy Erzsébet tanítónő vezetése alatt, ki magasszárnyalású beszéd kíséretében nyújtotta át az ünnepeltnek a hölgyek által készített gyönyörű virágsokrot. Azután a képviselőtestület, a széplaki takarékpénztár tisztviselői s igazgatói-kara tisztelgett Steiner Lajos vezérigazgató vezetése alatt; az „Uri Casinó” Kocsis József református tanító vezetése alatt; a gör. kath. egyház nevében Germán Péter lelkész; a széplaki református presbiterium a segédlelkész vezetése alatt; végre az esperes üdvözölte az agg lelkészt az érmelléki egyházmegye nevében, melynek képviselőtében az esperes és Kovács András világi főjegyző jelentek meg.

A 80 éves lelkész állva hallgatta végig a lelkes üdvözölő beszédeket s mindenikre bámulatos frisséggel, fiatalos hévvel válaszolt, tanítva, példát adva, lelkesítve s meghatoltan köszönte a szeretet ilyen módon való megnyilvánulását.

Ezután a vendéglőben díszebéd, este pedig a lelkészlakon társasvacsera volt, hol jó kedvben s lelkes hangulatban reggelig maradt együtt a szép, előkelő társaság. Felköszöntőkben is kifogyhatatlan volt a társaság, különösen Végh József esperes, — ki az egész ünnepség folyamán kifejtett tevékenységével s kedves, megnyerő, leereszkedő modorával valláskülönbség nélkül az egész nép szeretetét, becsülését s ragaszkodását nyerte meg, melynek spontán megnyilatkozását még ott időzése alatt érezhette, — a szíves, magyaros vendéglátásban az ünnepelt lelkész derék két fia: Takács Lajos nagybocskói református missziói lelkész és Takács József zilahi szolgabíró s utóbbinak kedves felesége voltak kiapadhatatlanok, úgy a társas-vacsorán, mint a 10-én délután vendégül látott hölgyek uzsonnáján.

*

Ezt a minden tekintetben szép ünneplést Takács József valóban megérdemelte. Ötvenhárom év óta munkálkodik Berettyószéplakon s ez az ötvenhárom esztendő meglátszik az egész lakosságon, de meglátszik különösen a reformátusokon, az egyházon s annak iskoláin. Az egyházban mindenek ékesen és szép renddel folynak, az iskolákban jeles tanerők működnek ma is, melynek ékesen beszélő bizonyossága, hogy a községben református vallású irástudatlan ember egy sincs. A nép erkölcsi élete és értelmi fejlettsége elsőrendű. Az utóbbiról megkapó bizonyosságot tettek: Végh Bálint, Bagosi József és Péter Mihály egyszerű földműves egyháztagok. A társas-vacsorán mindhárom felköszöntőt mondottak az ünnepelt s általuk is rajongásig szeretett lelkipásztorra. Nem végeztek ők a széplakin kívül semmiféle iskolát s mégis bámulatra ejtették értelmesebb beszédükkel s szabatos előadásukkal az egész társaságot.

Az egyházközségben három év óta segédlelkész működik, de hogy az agg lelkipásztor ma sem pihen

s egyházépítői munkásságát külsőleg is híven teljesíti, mutatja az, hogy éppen ezen három év alatt a templom körül diszes vasrács kerítés készült s így a ma már befásított s virágokkal díszített templomkörüli tér méltán viseli az „Erzsébet-liget” nevet. Azután toronyóra készült s állíttatott fel. Kerítés is, toronyóra is közadakozásból. Végre megújult a templom kívül-belül, de ez már nem közadakozásból, hanem az agg lelkipásztor költségén, ki egész életén át összerakosgatott filléreiből közel 3000 koronát fordított a templom és torony renoválására, ezáltal is megmutatván Isten s egyháza iránti szeretetét s előljárván a jócselekedetek gyakorlásában.

Főbb vonásokban ezek azon tények, melyek a derék lelkipásztort a királyi kitüntetésre, a népnek ragaszkodó szeretetére s mindnyájunk becsülésére méltóvá tették.

A seregek Istene éltesse őt egyháza javára s a mi dicsekedésünkre!

Berettyószéplak, 1912 szeptember 12.

Donáth László.

Nyilvános nyugtázás.

Az apagyai református egyház évek hosszú során készült, gyűjtögetett már, hogy alapot teremthessen új tanítói állás szervezésére, új iskolák építésére, roskadozó temploma s 100 évesnél idősebb lelkészlakásának megújítására.

Forró óhajta volt a híveknek, hogy majd megújítandó templomát nemcsak új berendezéssel lással el, de az éneklés buzgóság teljesebb szárnyalása, a szív nemesebb érzésének felébresztése szempontjából orgonát is épített templomába. Évek során át küzdött, buzgólkodott, fáradozott és áldozott ez az előjáróság és nép, hitében, reményességében nem csüggedve, míg végre szép reményeit egy néhány évvel ezelőtt még az álmok országába tartozó tervelgetéseit majdnem teljes egészében valóra válthatta.

És most ezen alkalomból, amidőn Isten segítő kegyelmével küzdelmünket siker koronázta s egyházunk megújulásának öröme szept. hó 22-én örömmünnepelet tartunk: illőnek, sőt kötelességemnek tartom, hogy mindazoknak neveit nyilvánosságra hozzam, kik e nagy munkában kisebb, nagyobb adományaikkal segítségünkre voltak s szíves adományukat az apagyai egyház nevében hálás szívvel megköszönjem.

Adományaikkal segítettek egyházunkat a következők:

özv. Csepei Zoltán Jánosné: 600 K. Fényes Gyula apagyai birtokos Zoltán Sándor gyámja útján 600 K. Apagyai hitelszövetkezet 500 K. Balogh Imre 20 K. Besenyei Pál és neje 13 K. Bíró Jánosné 2 K. Bíró Ferencné 2 K. özv. Bíró Györgyné 23 K. Bernáth Balázs 48 K. Bíró József 10 K. Bernát Ferenc és neje 8 K. Badarász Istvánné 8 K. Baranyai Imre 3 K. Balázs Mihály 3 K. Csengeri Májer Sámuel 320 K. özv. dr. Csengeri Májer Józsefné 200 K. Fazekas Mária 2 K. Fazekas Károly 5 K. Vilyi József 3 K. Goldstein Herman 7 K. Grósz Simon 3 K. Gál Ferencné 4 K. Gál Pál és neje 11 K. Gál Mihályné 4 K. Győri János 10 K. dr. Horváth József orsz. képviselő 50 K.

Hegedüs Pálné 6 K. Hegedüs Ferencné 3 K. Hegedüs Sándorné 3 K. Hartstein Antal 50 K. Hegedüs Mihályné 4 K. Hegedüs Péter 5 K. özv. Iró Károlyné 10 K. Ilyés István és neje Kis Juliána 20 K. Juhász József 10 K. Ilyés János és neje Petró Anna 20 K. Klein Lajos 15 K. Kis Istvánné 5 K. Kis Ferencné 4 K. Kállay Leopold 30 K. Kis József apagyi földműves Amerikában gyűjtött 178 K. Kajatin Mihály 14 K. Kis András 3 K. Kis F. Pál 10 K. Leveleki Májer 334 K. Lőrinczi Péter 10 K. Mezei Herman 34 K. Miskó Mihály 4 K. Mössmajer Frigyesné 5 K. Nadányi Andor 10 K. Nyitrai Péter és neje 40 K. Német József 20 K. ifj. Német András 10 K. br. Podmaniczky Gézáne gr. Degenfeld Schomburg Emma 150 K. özv. Péter Ferencné 23 K. Ritli Gyula 10 K. Rab Mihályné 10 K. Szikszay Mihály 34 K. Szécsi Sándorné 3 K. Szunyog Istvánné 3 K. Sziráki Gy.-né 2 K. Somogyi Ferencné 5 K. Szentesi Pál Amerikában gyűjtött 50 K. Szunyog Sándor és neje Amerikából 60 K-t. Szunyog Sándor Amerikában gyűjtött 205 K. Szabó József 24 K. Szunyog János 5 K. Tóth Istvánné 4 K. Tóth Mihályné 2 K. id. Tóth János és neje 18 K. Tóth Ferencné 5 K. Terbócs János Amerikában gyűjtött 250 K. Tóth Ferenc Amerikában gyűjtött 50 K. ifj. Tóth János 10 K. Törös György 20 K. özv. Tóth Mihályné 5 K. Teski Istvánné Biró Erzsébet 10 K. Tóth Sándor 50 K. Weinberger Arthur 180 K. Vitális János 14 K. Zoltán Ödön 10 K. Ófelsége a király 200 K. Fazekas Sándor 5 K. Békési István 10 K. E. Hegedüs Ferenc 5 K. Kovács Istvánné 5 K. F. Kiss János 10 K. Ősz Pál 5 K. Biró János és neje 20 K. Baranyai Sándor 20 K. Hegedüs István 5 K. Pálóczi Jánosné 6 K. Baranyai Albert és neje 20 K. Burger István 20 K. Barkóczy István 2 K., Kodácsi Sándor 15 K. Volenszky Lajosné 10 K. Sziráki József 20 K. Német Imre 8 K. Lendel János 10 K. ifj. Kis F. János 6 K. Szunyog Imre és neje Petró Julianna Amerikából küldtek 100 K. Kántor Ferenc 63 K. Ez összesen : 5172 K. Továbbá az 1906. évről 1912-ig tartott egyházi bálók tiszta jövedelme 2412 K. Összesen 7584 K.

Amidőn ez összegeket nyugtázom, hálás köszönetet fejezem ki úgy a magam, mint az apagyi egyház presbyteriuma nevében a kegyes és jószívű adakozók előtt, akiket szeret az Isren, aki az ő hatalmasságánál fogva cselekedje meg, hogy az ő jókedvükből való adakozásuknak haszna ő reájuk térjen vissza.

Az apagyi egyház presbyteriuma nevében

Szabó Aladár,
ref. lelkész.

KÜLÖNFÉLÉK.

II. József szobra. A kalapos király nagy szerepet játszott a debreceni iskola történetében is. Ausztriában pedig sok helyen ott van aranyozott szobra, még a falvakon is. Ő alatta lett szabad a gondolat és vallás, de a jobbagy is oda átal. A szabad áramlatok ma is az ő nevére esküdnek. A kath. tüntetéssel és bécsi világgyalással szemben most is az ő szobrát koszo-

rúzták meg a liberálisok. A nagy ünnepek lezajlása után meg az Aldeutsok tartottak gyűlést (10,000-en voltak). Ez a gyűlés azért is nevezetes, mert a lapok hiradása szerint, a nagy tüntetés utóhatásaképpen 87-en léptek ki Bécsben a kath. egyházból.

A bécsi kongresszus hatása. Az Egyetértésből olvassuk, hogy a bécsi eucharisztikus kongresszusnak áldozatai is vannak, ugyanis az eucharisztikus kongresszuson többen *vallási örületbe estek*. Stranischak Franciska, egy kishivatalnok felesége, ki Szt.-Georgból, Stájerországból jött Bécsbe, szombaton este hirtelen elkezdett félrebeszélni és olyan világos jeleit árulta el a vallási örületnek, hogy lakásáról az elmeorvosi klinikára kellett szállítani. Tegnap este örült meg a kongresszus hangulatának a hatása alatt a 45 éves Hoepferger József. A boldogtalan, aki Paur tiroli községből utazott fel az eucharisztikus kongresszusra, olvasóval a kezében folytonosan imákat mormol és végre elkezdett hangosan kiabálni, hogy *ő az üdvözítő és meg kell halnia*, hogy az emberiséget megváltsa. Ugyancsak tegnap este a Mariahilf egyik utcakeresztezésénél *egy öregasszony* keltett viselkedésével nagy feltűnést. Csak egy cipője volt, haja kuszált és egész viselkedésén meglátszott, hogy meg van zavarodva. Hol angolul, hol franciául beszélt és miután semmi kétség se lehetett az iránt, hogy örült, hívták a mentőket, kik a megfigyelő osztályra vitték. Az örült Jeanne d'Arcnak nevezte magát és úgy látszik francia.

Kollégiumi emléktáblák. A mi iskoláink termei nagyon ridegek. Ezt a ridegséget itt-ott enyhíti valami szobormű vagy felírás. Szó volt, hogy Futó Mihálynak, az elhunyt jeles főgimnáziumi igazgatónak mellszobrát Vásárhelyen, a főiskola előcsarnokában fel fogják állítani. Ezt a példát kellene követni annyiban, hogy az iskola-folyosók, termek a néhai nagy tanárok és tanítványok domborművü medaillonszerű arcképeivel díszíttetnének. Debrecenben van már erre példa. A lépcsőházban ott van Petőfi szobra, Hatvani síremléke. Az Oratórium falán ott van a 48—49-iki országgyűlés emléktáblája, az akadémia I-ső termén pedig a Balogh Ferenc neve. Most Pápán is így jártak el. Új kollégiumot építettek és a régít internátusnak alakították. Az internátus falába táblát illesztettek ezzel a felírással: Itt tanultak Fábrián Gábor, Zádor György, Zsoldos Ignác, László József, Tarczy Lajos, Bocsor István, Váli Ferenc, Kerkapoly Márton, Kozma Sándor, Ballagi Mór, Petőfi Sándor, Jókai Mór, Pap Gábor, Thaly Kálmán, Eötvös Károly, Antal Gábor. Helyes, de miért e sorrend? (Időrend talán?)

A lelkészek elégedetlensége. A bányai ág. ev. egyházkerület őszi közgyűlésén, Budapesten sok lelkész megjelent. Amint a lapok írják, a közgyűlésen izzó volt a hangulat a sokszor megígért lelkészfizes-rendezés elmaradása miatt. A gyűlés tagjai az Orle-val együttesen óhajtanak ez ügyben eljárni. Nagyon helyesen. Közös, igazán lelkészeket érdeklő fontos ügy ez és karöltve, egyesülten jobban is célt érünk. Ha kell, harc árán is, ahogy lutheránus testvéreink gondolják, ha lehet, békésen, ahogy mi szeretnénk. A mi meggyőződésünk szerint, a gróf Tisza István közbevetése után, harcra nem is kerülhet a dolog. De ha mégis arra kerülne, ha minden szép reményünk füstre

menne, akkor habozás nélkül mi, református papok is a harcolók közé fogunk állani.

Az 1913-iki költségvetés. Megkaptuk a szokásos jelentést az 1913-ik évi állami költségvetés betérjesztéséről, de ebből nem lehet kivenni, hogy a lelkészfizetés rendezésére szükséges összegek is be illesztettek-e abba? Az 1913. évi mérleg így alakulna: bevétel 2-072 ezer millió 809 ezer 031 korona, kiadás 2-072 ezer millió 754 ezer 196 korona, felesleg 54 ezer 835 korona.

A *vallás- és közoktatásügyi* tárca rendes kiadásai 23.660.327 koronával emelkednek, amely összegből a tanfelügyelők, továbbá az állami felső nép- és polgári iskolai és az ezekkel egy tekintet alá eső tanítók, valamint a vallás- és közoktatásügyi tárca alá tartozó s egyéb munkakörben alkalmazott személyzet előmeneteli viszonyainak nagyobb részt már az előző évek költségvetéseiben elhatározott rendezésére keréken 500.000 korona, — a fentiekben már ismertetett tanítói illetményrendezéseknek és a lelkészi jövedelmek korpótlékok útján való kiegészítésének költségeire pedig együttvéve 11.276.000 korona esik; — míg a fennmaradó többlet a következőképen oszlik meg: 1.183.491 koronával emelkednek a felsőbb tanintézetek kiadásai, néhány új tanszék szervezése, az intézmények dologi szükségleteinek, az elméleti és gyakorlati oktatás költségeinek, s a klinikai élelmezési költségeknek növekedése folytán, továbbá azért, mert a József-műegyetemen közgazdasági szakosztály föllállítása van tervbe véve. A középiskoláknál az alkalmazottak anyagi helyzetének javítására irányuló intézkedések költségeinek leszámítása után jelentkező kiadási többletet új iskolák föllállításának, a meglévők fejlesztésének s ezekkel kapcsolatban a tanszemélyzet szaporításának költségei, valamint az állami és a felekezeti, meg községi iskolák fönntartási költségeinek emelkedése idézik elő. A népnevelés körében az 1913. évre is 500 új állami elemi iskolai tanítói és 100 új óvónői állás rendszeresítéséről történik gondoskodás; ezenkívül pedig még további 100.000 korona irányoztatik elő új állami elemi iskolák és 65.000 korona új ovodák föllállítására. Jelentékenyebb mértékben szaporittatik továbbá a fejső nép- és polgári iskolai, a tanítóképző-intézeti és a gazdasági népiskolai tanszemélyzet. Az analfabéták számára tartandó tanfolyamok költségeire 50.000 korona vétetik föl; s a tényleges szükségletnek megfelelő mértékben emeltetnek az épület fönntartási költségek és az iskolák dologi kiadásaira fölvett összegek. Hozzájárul a vallás- és közoktatásügyi tárcánál mutatkozó többlet előidézéséhez az ipari és a kereskedelmi szakoktatási intézményeknek és a gyógypedagógiáknak fejlesztése, valamint az a körülmény, hogy a görögszertartású

katholikus egyház állami javadalmozása — főleg a felállítandó új püspökség költségeinek fedeztetése céljából — 220.000 koronával, a magyarországi református és ágostai hitvallású evangélikus egyházaknak az 1848. évi XX. törvénycikk alapján engedelmzett államsegélye pedig 400.000 koronával fölemeltetett, s hogy a görögkeleti szerb egyház államsegélye új tételként 80.000 korona irányoztatott elő. Az előadottakon kívül emelik a kiadásokat a művészetek támogatására, a múzeumok fejlesztésére és a tudományos és irodalmi célok előmozdítására fölvett összegek is. — A vallás- és közoktatásügyi tárca átmeneti kiadásainak 998.589 koronát kitevő emelkedése főleg azért állott elő, mert a nem állami középiskolák részére engedélyezendő építési segélyekre 593.819 koronával több vétetett föl, s mert a nem állami elemi iskolák és elemi iskolai tanítóképzők építési költségeihez való tőkehozzájárulások összegei is emeltettek. Ezekon kívül 80.000 korona új kiadás irányoztatott elő főiskolai internátusok fönntartási segélyeire és 300.000 korona vétetett föl a magyar királyi Operaház épületének helyreállításával s a díszletraktárak elhelyezésével felmerülő költségekre. — A honvédelmi tárca átmeneti kiadásainak többleteire nézve megjegyeztetik, hogy a honvédség fejlesztésének programja szerint az 1913. évre eső 2.920.000 korona többlet a honvédség újjászervezésével kapcsolatban szükséges beszerzések költségeinek fedezésére lesz fordítandó, 100.000 korona az altiszti kérdés rendezésének költségeire, további 135.000 korona pedig a magyar szent korona országai Vörös Kereszt-Egyesületének engedélyezendő állami segítség fedezésére vétetik föl.

Mindezekből csak annyi a biztos, hogy Magyarországon évenként 2000 millióval többlet kipréselnek rajtunk és az, hogy ennek dacára is itt (kevés kivétellel) mindenki csak nyomorog és kivétel nélkül mindenki elégedetlen. Mi eddig eléggé jámborodtunk és biztunk, de mi lesz akkor, ha mi is az elégedetlenekhez állunk?

Kisfaludy Sándor régi színháza. *Balatonfüredről* jelentik: Kisfaludy Sándornak kezdésére 1824-ben közadakozásból színház épült Balatonfüreden. Ez a színház az idők folyamán elpusztult és klasszikus stílusú faragott oszlopait elföldelték. A Balatonfüreden néhány évvel ezelőtt alakult Kisfaludy Sándor Társaskör legutóbb elhatározta, hogy a régi színház kőmaradványait kiásatja és emlékül a balatonfüredi fürdőparkban föllállíttatja. *Hajdú Tibor* dr. pannonhalmi főapát a kegyeletes terv megvalósítására az engedelmet megadta és a minap már meg is kezdték a régi műemlékek föltárását. Az egyik faragott kőoszlopot már föl is állították a Balaton partjának közelében.

Lelkészképesítő vizsgálat. Tegnap délután jelentkeztek a református püspöki hivatalban az 1910-

ben végzett hittanhallgatók lelkészi vizsgára. 37 jelölt kívánja letenni a papi vizsgát, mely ma délelőtt veszi kezdetét. A jelöltek között van egy áttérő volt róm. kath. lelkész is, aki különbözeti vizsgát tesz. A lelkészjelöltek tegnap délután 5 órakor testületileg tisztelgtek a vizsgáló-bizottság elnökénél, dr. Baltazár Dezső püspöknél, akihez Bereczky József volt szénior intézett üdvözlő beszédet. A lelkészi vizsga előreláthatólag csak szombaton délután nyer befejezést.

Magyar tudósok Debrecenben. A Magyar Földrajzi Társaság ez idei vándorgyűlését Debrecenben tartja meg, ahol úgy a város, mint a tudományos körök és a társadalom fényes, szeretetteljes fogadtatásban fogják részesíteni a magyar földrajz tudósait. Debrecen város hivatalosan fogadja az ide érkező tudós vendégeket. Az elszállásolás körül vannak csak nehézségek, mert a bejelentett 25 vendég helyett 125 érkezik s így a rendezőségnek ma is sok dolgot adott a vendégekről való gondoskodás. A vándorgyűlés programjáról Teleky Pál gróf, főtitkár és Lóczy Lajos elnök a következő értesítést adták ki: A vándorgyűlés Debrecenben e hó 21-én, 22-én és 23-án lesz. A vendégek indulnak Budapest nyugati pályaudvarról 21-én szombaton délután 2 óra 5 perckor, gyorsvonattal érkezés Debrecnebe este 7 órakor. Elszállásolás után társasvaesora. A vándorgyűlés tárgysorozata: Szeptember 22-én vasárnap d. e. 10 órakor (a városháza nagytermében): Ülés. — *Beszámoló:* 1. Elnöki megnyitó. Tartja: dr. Lóczy Lajos, a Társaság elnöke. 2. Titkári jelentés. Előadja: Halász Gyula, a Társaság titkára. 3. Balaton-bizottság jelentése. Előadja: dr. Lóczy Lajos. 4. Az Alföldi-bizottság jelentése. — *Előadások:* 1. Dr. Ecsedi István: A Hortobágyról. 2. Dr. Déchy Mór: A nemzeti parkokról. 3. Timkó Imre: A magyar puszták és az orosz steppe (sztyep). D. u. 1 órakor: Díszebéd. (Adja a város.) Ebéd után a város megtekintése. Este 7 órakor (a városháza nagytermében): Ülés. 1. Elnöki megnyitó. Tartja: dr. Havass Rezső, a Társaság alelnöke, a gazdasági szakosztály elnöke. 2. Dr. Havass Rezső: Magyar gazdasági és hatalmi törekvések a tengeren. 3. Dr. Kogutowicz Károly: A térkép. (Vetített képekkel.) 4. Dr. Milleker Rezső: Utazásom Kis-Ázsiában. (Vetített képekkel.) — Este 9 órakor: Társasvaesora. (Adja a város.) — Szeptember 23-án hétfőn: Kirándulás a Hortobágyra. (Ellátásról a város gondoskodik.) Indulás Debrecen pályaudvarról vonaton reggel 5 óra 20 perckor. Érkezés Nagyhortobágyra 7 óra 15 perckor. Visszatérés a d. u. 3 óra 12 perckor induló vonattal. (Érkezés Debrecenbe d. u. 5 óra 18 perckor). Akik Fűzesabony felé utaznak el 1 óra 43 perckor indulhatnak. (Érkezés Budapestre személyvonaton este 8 óra 50 perckor.)

Uj papirusz-lelet Egyiptomban. *Kairóból* írják, hogy *Hasszan Husni* effendi, a fayumi kerület régészeti felügyelője *Batu-Harit-el-Gharbien* nevű falu mellett görögkori templomot ásott ki, melynek bejáráját jobbról és balról két-két méter magas kőoroszlán őrzi. Mivel a bejáró falának egyik fölirata szerint

a templomban annak idején értékes okiratokat rejtettek el, különös gonddal vizsgálták át mindent. Fáradozásuk eleinte hiábavalónak bizonyult, mikor azonban a szomszédos község bírójánál, akit a bizottság lopással gyanúsított, házkutatást tartottak, egész ládára való papiruszt találtak nála. A talált okiratok értékét rendkívül emeli az a körülmény, hogy a *berlini* és *londoni* muzeumokban található papiruszok legnagyobb része ugyancsak a fayumi kerületből származik.

Lányok a gimnáziumban. Minden évben több-
több a leánygimnázisták száma. A múlt években alig volt egy néhány, az idén eddig 12-en jelentkeztek. De jelentkeztek volna többen is, ha a helybeli református felső leányiskolával kapcsolatban felállítja a református egyház a leánygimnáziumot. Nem is tudjuk elgondolni, min múlik ennek az életrevaló tervnek a megvalósítása? A tantestület, mint tudjuk, foglalkozott ezzel a kérdéssel. A vezetőkben volna a hiba? Nem akarjuk feltenni, csak egyszerűen arra mutatunk, hogy a Svetitsben (a róm. kath. polgári leányiskola) már szerveztetett a 3 éves latin nyelvi tanfolyam s hogy erre sok református lányka is jelentkezett. Amit a debreceni kath. egyház magára nézve hasznosnak tart, annak megvalósítása mi ránk sem volna káros és lehetetlen. A református főgimnázium nem fogadhatja be a lányokat, mert benne minden hely el van foglalva és az osztályok is túl népesek. Leánygimnáziumról kell hát gondoskodni. A leány gimnázisták különben ezek: Musitó Viola (I. o.), Gulyás Emma, Popovics Erzsébet, Böhm Eulália (II. o.), Pammer Vanda, Radó Veronika, Csapó Piroška, Mészáros Anna (III. o.), Ferenczy Mária, Révész Ágnes (IV. o.), Horváth Kata, Luszlig Józsa (V. o.)

Az első lelkészi vizsga. Nagy dolog a kápláni állapot, de nehéz a kápláni vizsga is. Ez tűnik ki az idei kápláni vizsga eredményeiből. Jelentkeztek 47-en. Visszaléptek 3-an, *jelesül* átmentek négyen (Bányai Lajos, G. Kiss Gyula, V. Kovács Lajos, Nagy Károly), jól 15-en, kielégítő eredménnyel 18-an. Két óra vissza vettek 5-en, 1 évre 2-en. A jól vizsgázottak közt van Rotterdorfer György volt róm. kath. pap is, kit szeretettel köszöntünk sorainkban a többiekkel együtt.

A debreceni kollégium népessége. Maholnap véget a beiratkozásoknak (no nem nagyon, az akadémisták még október 14-én is iratkozhatnak) és a közönség szeretné tudni, hányan vannak a diákok? Az akadémián a teológiára eddig 122-en, a bölcsészeti szakra 23-an, a jogra 249-en iratkoztak be. A gimnáziumban 682 a létszám és 8 bejáró, a tanítóképzőben 134-en vannak és 48-an a gyakorlóban.

Okányban. Nulla dives sine linea, mondja a latin, mi pedig: hogy minden vasárnapra esik püspöklátogatás. És örömmel mondjuk ezt, mert ez a látogatás azt jelenti, hogy külsőleg is, de belsőleg is rendre épülnek templomaink és újhodnak egyházaink. Ez történt Okányban is, ahol a lelkésznek azon szeren-

esétlensége, hogy nejétől elkellett válnia, csinált zavart és ahol mégis templom újult. Főtiszteletű püspök úr szombaton indult útnak Biharország felé! Vonata Vésztőnél ért az illető egyházmegye területére, itt a Sárkány hazájában volt első fogadtatása. Nagy közönség előtt Vésztő község érdemes főjegyzője fogadta a püspököt, ki szíves szavakkal válaszolt. Okányban már az egész nagy község ott mozgott a virágdiszben álló vasúti állomáson (a derék állomásfőnök érdeme, aki páratlan szép dolgot produkált). A püspököt az epseres Balogh Ambrus és a főszolgabíró üdvözölték. Az üdvözlés után megindult a banderios menet a szeretve várt vendéggel az okányi Schwarz 4-es fogatán. De nem sokáig haladt, két díadal kapunál is meg kellett állania. Délután 4 óra volt, midőn a papilakig is eljutott, ahol a küldöttek tisztelegtek. A püspököt okányi Schwarz Lajos nagybirtokos vendégszerető házában szállásolták el, hol Redl Pál kath. vallású tisztartó és annak (lutherána) kedves neje fogadták és gondozták. Másnap volt a tulajdonképeni ünnep. A templomban, hol szeretett püspökünk imádkozott s adott áldását a jelenlevőkre (Balogh Ambrus epseres beszélt, a helybeli lelkész keresztelt) és templom után a szokásos püspöki idulációt tartotta. Lelkész referált az egyház rendben lévő anyagi dolgairól. Főtiszteletű püspök úr mindenről tájékoztatta magát, megadta bölcs tanácsait és örömet fejezte ki azon, hogy a régi béke kezd visszatermi a hívekbe s annak adott kifejezést, hogy ez a püspök látogatás is hozzá fog járulni az egyetértés helyreállításához, úgy vagy, Okány boldog, békés község volt régen és az lesz megint. Itt még felekezeti civódás sem volt soha. Bizonyosága ennek az a véletlen is, amit ez a látogatás felmutat. Püspökünk zsidó házba szállván, a zsidó földbirtokosnak kath. vallású tisztartója s ennek luth. vallású neje voltak körülötte. A déli közgyűlésnek kedves jelenete volt a derék mezőgyániak megérkezése és tisztelgése. Ők a püspököt orgona szentelésre hívták, de ő hozzájuk el nem mehetett. Most hát a mezőgyániak magok jöttek üdvözlésére szeretett lelkészük, Ónodi Géza vezetése alatt, szép volt ez a jelenet, de még hatásosabb a banket, melyen a mi derék főtiszteletű püspökünket ünnepezték. (*Merito.*)

Bürokratizmus. Rubrika és iroda. Dr. Veress István munkatársunk s szeretett barátunk lapunk utóbbi számában a túlságba hajtott bürokratizmus ellen emeli fel nem ok nélkül szavát. Épen ezzel egyidejűleg jut kezünkhöz egy esperesi körlevél a testvér erdélyi egyházkerület egyik egyházmegyéjének különben derék s mindnyájunktól tisztelt és szeretett esperesétől, amelyben 26 terjedelmes pontozatban sorolja fel azokat a teendőket, amelyeknek pontos teljesítését esupán az iskolai működés körében számon fogja kérni a szeptember hó 12-én kezdődő s 26-án végződő egyházlátogatás alkalmával 26 egyházközségben. A 26 pontban azután, melynek még újabb 25 alpontja van, nem csak egy-egy külön rendelkezésről van szó, mert egy-egy pont alatt halmozva jelentkeznek a különféle körrendeletek, szabályrendeletek, utasítások, meghagyások, rendtartások stb. Izelítőül soroljunk fel

belőlök néhányat : az előljáráóságok (helyesebben presbyteriumok vagy iskolaszékek) a „beiskolázás“ (remek magyar szó, tudvalevőleg a közoktatásügyi miniszteriumban remekelték) körül a legszigorúbban járjanak el s azt legkésőbb szeptember 15-ig feltétlenül terjesszék be. Az iskolák 15 nappal előre ki legyenek tisztítva, a felekezeti iskolákban az ének- és vallás-tanításról s minden egyéb tantárgyról haladási napló vezetessék, a nem felekezetiéknél a vallás- és énektanításról. Mintául az egyházmegyei tanácstól elfogadott lapok használandók. Beszerezhetők itt meg itt. Az „iskolai statisztikai kimutatás“ az „Utasítás“, 107. §-a szerint kitöltve a tanév elején a tanügyi előadóhoz beterjesztendő. Az ürlap darabonként 5 fillérért itt meg itt kapható. A „Szemle“ 1909. évi 22. számában közölt 651. számú rendelete szerint, mely a 396—1912. és 651—1909. sz. igazgatótanácsi rendeletmódosítását foglalja magában, a vallás- és énektanítás hetenként ennyi és ennyi órán folytatóandó. Az énektanításnál az 1908. évi 27. számú rendelet szem előtt tartandó. (L. Református Szemle 1909. évi 24. számában megjelent 2632. sz. körlevelet.) Az iskolákban a miniszterileg megállapított bizonyítványlapok és értesítőkönyvecskék használandók, más mintájuk tiltva vannak. Figyelem fordítandó, hogy az 1910. évi Református Szemle 47. számában közölt 3730—1910. sz. körrendeletre. A tanító és önálló énekezők stb. alkalmazására vonatkozólag az 1903. évi egyházkerületi közgyűlés 50. sz. a. végzés szerint kell eljárni, mely így és így módosul. Amint az előző körlevélben is meg volt írva, konfirmációkor a revideált Nagy Péter-féle „Kisebb Konfirmációi Káté“ használandó. Az új énekeskönyv 1 korona előleges beküldése mellett itt és itt szerezhető meg. Az elemi iskolák részére kerületileg elfogadott „Rendtartási szabályzat és Utasítás“ komolyan tanulmányozandó, a benne foglalt intézkedések keresztül viendők, különösen : a tanulóktól beszédendő *felvételi díj* az ifjúsági és tanítói szakkönyvtár felállítására és gyarapítására fordítandó. (Tehát itt van ifjúsági szakkönyvtár is!) L. 11. §. A 13. §. szerint köteles a fentartótestület iskolai alapot létesíteni. A 18. §. utolsó bekezdése szerint : a tanítóknak a díjlevél szerint termények kiszolgáltatásáról és a szolgálmányok teljesítéséről a tanító és az egyházközségi gondnok pontos jegyzéket köteles vezetni, amely az iskolszéki elnök által látta-mozandó s a naptári év végén az esperes útján a kir. tanfelügyelőhöz beterjesztendő. (Jó, hogy nem felterjesztendő. Különben nesze neked egyházi autonómia, így majd csak kiszedegetjük alóla a téglát egytől-egyig.) A 34. §. szerint a tanítói állás megüresedése a tanügyi előadóhoz, az új tanító neve az adatokkal esperesi megerősítés után a tanügyi előadóhoz és a kir. tanfelügyelőhöz bejelentendő. A 45. §. a szüne-

teket írja körül. A 64. §. szerint a fűtőanyag idejében beszerzendő, hogy annak hiánya miatt a tanítás ne szüneteljen. (Erről nem kell jelenteni a tanügyi előadóhoz, espereshez és kir. tanfelügyelőhöz.) A 74. §. szerint a tankönyvek ára a szülőktől beszédendő. 76. §., 112. §. f) pontja : leltár készítenő, az espereshez felterjesztendő. 81., 99. §. A tankötelesek a tanév előtt 2 hóval összeirandók. A vallást úgy a mindennapi, mint az ismétlő iskolában a lelkész köteles tanítani. (Igy aztán a 6 osztályu *nem vegyes* iskolában legkevesebb heti 2 órájával tartson a lelkész 24 vallásórát. A rendeletek tanulmányozására aztán mi ideje marad ?) Most értünk a 6 oldalas körlevél 3-ik oldalának a közepéig, egy oldalra félíves papírt számítva. Tovább is követnők a pontokat, de sem terünk, sem időnk nincs reá, pedig a nem közölt tételek mások elrettentésére még alkalmasabbak volnának. De megállunk. Csak azt kérdezzük, hogy 1. a 26 fő- és 25 alcím alatt felsorolt ügyek mibenállásának pontos ellenőrzésére hány nap igényeltetik ? Mert ha szabályzat, rendelet van, s annak megtartása valakinek ellenőrzése alá tartozik, beható ellenőrzés nélkül a sok §. semmit sem ér. 2. A több mint 60 anyaegyházból álló egyházmegyében egy esperes hogyan képes ilyen sok ágazatu ügyet kormányozni ? Pedig annak az esperesnek még egyéb esperesi teendője is van, nem csak iskolaügyi, azonkívül történetesen lelkésze is valamelyik gyülekezetnek. 3. Számon vette-e valaha valaki, hogy mi látható, kézzel fogható eredménye van a paragrafusok gúzsába kötött iskolaigazgatásnak ? 4. Aztán általán véve, az a sok jelentés, betérjesztés, kimutatás stb., stb. be szokott-e mind idejére jutni a kellő helyére ? 5. S ha igen, kellő helyen mit tudnak csinálni azzal a sok ezer jelentéssel ? Ime, az országos igazságszolgáltatás torkig lévén a bürokratizmus cerimóniáival, legújabbán szóbeliségre helyezi a súlyt. Sőt úgy rendelkezik, hogy a belkörü intézkedések szóbelileg történjenek, az aktahalmazok pedig a sutba dobatnak. Bizony, mi is azt hisszük, hogy a paragrafusok kiskoru járószalagán való vezetés csak kárára van iskolaügyünknek. Több önállóságot, több lelket és kevesebb paragrafust kérünk. Így belevész a legjobb törekvés is a rendeletek halmazába, melyet — amint látjuk, — erdélyi testvéreink tonnaszámra gyártanak. Egyébként elismerés illeti a mi kedves esperes barátunkat, aki azt a nagy fáradságot vette magának, hogy a teendőket sorba állította s ezzel megszabadította közégeit, hogy tárgymutató készítését sürgessék a különféle meghagyásokról, különben a lelkiismeretes buzgólkodás belegabalyodik a §§-ok özönébe.

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA Dr.
Szerkesztőhelyettes: URAY SÁNDOR

Pályázat.

A büdszentmihályi református egyház a lemondás folytán megüresedett orgonista-kántori állásra pályázatot hirdet.

Javadalom : 1. lakás természetben, 2. 1200 kor. azaz Egyezerketűszáz korona havonkénti előre fizetve, 3. stóla, énekszós temetéstől 1 kor. prédikációsól 2 korona.

Kötelesség : az orgonista-kántori teendők végzése ; a III—VI. fiúosztályban az énektanítás a presbíterium által megállapított heti óraszámban ; tanítók akadályoztatása, vagy betegsége esetén két hétig díjtalanul helyettesítése.

Pályázati határidő október hó 2.

Próbaéneklés és választás október hó 4-én megejtetik.

A próbaéneklésre jelentkezőknek az egyház útiköltségei nem ad.

Az állás október hó 15-én elfoglalandó.

Pályázhatnak, kik az E. T. 131. §-ban előírt képesítéssel bírnak.

Büdszentmihály, 1912. évi szeptember hó 14-én.

Bálint István,
ref. lelkész.

Pályázat

A kispaládi református egyház pályázatot hirdet kántor-tanító helyettesítésére folyó évi október 1-től 1913 augusztus 31-ig. Fizetés : 800 korona, egy szoba, konyhás lakás. Kötelesség : III—VI. vegyesosztály tanítása a tiszántúli kerület tanterve szerint. A kántori teendők végzése minden nap, énekkar, községi gazdasági ismétlő iskola vezetése, mely utóbbiért a község külön fizet. Kanonikus órákon és lelkész akadályoztatása esetén a lelkész helyettesítése. A fizetés havi előleges részletekben történik. Csak okleveles vagy tanítóképzőt végzett, református vallású férfi egyén pályázhat. Pályázati határidő folyó évi október 1. Az állás azonnal elfoglalandó. Kellően felszerelt kérvények alólirott iskolaszéki elnökhöz küldendők.

Kispalád (u. p. Nagypalád, Szatmár m.),
1912 szeptember 16.

Nagy Elek,
ref. lelkész.

Pályázat

A borsi református egyház presbiteriuma pályázatot hirdet III–VI. osztályú vegyes iskolájának tanítói állására.

Javadalma: 1. Kézpénz 20 korona. 2. 8 kat. hold 241 □-öl szántó föld haszonélvezete (adóját az egyház fizeti). 3. Szántásdíj 54 kor. 4. 7 köböl kétszeres búza. 5. 1 öl tűzifa beszálítva. 6. Elegendő örletés. 7. Államtól a) fizetési kiegészítés 159 korona; b) tandíjkárpótlás 345 korona.

Kötelessége: 1. A III–VI. osztályú vegyes iskola egyházkerületi tanterv szerinti való vezetése. 2. Ismétlő iskolás leányok tanítása (amiért a községtől 40 korona tiszteletdíjat élvez). 3. A megválasztandó tanító a kántortanítói állás megüresedéséig a jelenlegi kántortanító helyett (aki nem orgonista) istentiszteletek és temetések alkalmával az orgonista-kántori teendőket végezni köteles, melynek ellenében évi 100 korona tiszteletdíjban s az egyházkerület által megállapított temetési stóladíjban részesül.

Pályázati kérvények 1912. évi október hó 3-ig aluliroitt iskolaszéki elnökhöz küldendők.

Próbaéneklés és választás október 6-án fog megejtetni (jelentkezők útiköltségeit az egyháztól nem igényelhetnek).

Az állás választás után azonnal elfoglalandó. Bors (Bihar megye), 1912 szeptember 10.

Papp László.

2–3

ref. lelkész, iskolaszék elnöke

Pályázat.

a szerepi református egyház vegyes-iskola tanítóságára.

Fizetés: Három szobás lakás, mellékhelyiségek és kertén kívül, az egyháztól 100 korona, államsegélyből 900 korona.

Kötelessége az I–II. vegyes osztálynak a tiszántúli református egyházkerületi tanterve szerint tanítása, valamint — akadályoztatás esetén — kántororgonista helyettesítése.

Pályázati határidő folyó évi szeptember hó 28-ika.

Állás október hó 1-én elfoglalandó. — Posta, vasút helyben.

Szerep (Bihar m.), 1912 szeptember 11.

Nagy Márton,

2–2

ref. lelkész, iskolaszéki elnök.

Pályázat.

A szigetfalui református egyház kántortanítói állomására pályázat hirdettetik. Évi javadalom: egy tagban 13 katasztr. hold és 1178 □-öl szántó föld haszonélvezete (adóját egyház fizeti, haszonbér értéke jelenleg 400 kor.) Fűtőanyag, vagy ennek ellenértéke 30 kor. Kézpénz 156 kor. évnegyedes előleges részletekben. Stóla évi átlagértéke 20 kor. Állami fizetési kiegészítés 492 kor. Tandíjkárpótlás 292 korona havi részletekben. Ismétlősök tanításáért 100 kor. Lakás: egy szoba a szükséges mellékhelyiségekkel és 125 kor. lakbérpótlék. (Egyház új iskola és tanítólak építését tervezi, ha ez megvalósul: a törvényszerű lakás mellett a lakáspénz nem fizettetik.)

Kötelességek: Hat osztályú vegyes iskola tanterv szerinti vezetése, ismétlősök (gazdasági) tanítása, kántori és egyházi jegyzői teendők végzése, kanonikus órákon és lelkész akadályoztatása esetén szószéki szolgálat. Dalárda vezetése.

Pályázati kérvények folyó év október 3-ig a lelkészi hivatalba Szigetfalu, Temes vármogyé, küldendők. Az állás választás után azonnal elfoglalandó.

Imre Árpád,

ref. lelkész.

Pályázat.

az alsójózsai leányiskola tanítónő állomására.

Javadalom: 1000 (Egyezer) korona, 20 kor. keriváltás, természetbeni lakás.

Kötelesség: I–VI. leányosztályok tanterv szerinti tanítása.

Pályázati határidő szeptember 28.

Állás választás után azonnal elfoglalandó.

Felsőjózsán, 1912 szeptember 17.

Karla Ödön'

ref. lelkész.